

**Харківський національний університет радіоелектроніки
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»
Загальноосвітні школи міста Харків
Науково-інформаційний журнал «Новий Колегіум»
Laboratory of Optoelectronics Stochastic Theory and Applications**

«ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ – ВІД ПОЧАТКОВОЇ ДО ВИЩОЇ»

**МАТЕРІАЛИ
РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
ДИСТАНЦІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

22 – 23 січня 2021 року, м. Харків

Харків-2021

УДК 378.147
Т38

Т38 «Технології освіти – від початкової до вищої» : Матеріали регіональної науково-педагогічної дистанційної конференції, Харків, 22 – 23 січня 2021 р. ; гол. ред. Т.О.Стрілкова. Харків : Колегіум, 2021. 80 с.
ISBN 978-617-7687-17-6

Збірник містить матеріали регіональної науково-педагогічної дистанційної конференції «Технології освіти – від початкової до вищої» (22 -23 січня 2021 р., Харківський національний університет радіоелектроніки).

Доповіді присвячено об'єднанню педагогічного досвіду та поширенню найбільш успішних методів викладання.

УДК 378.147

ISBN 978-617-7687-17-6

© Харківський національний
університет радіоелектроніки, 2021.
Новий Колегіум, 2021.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету – Стрількова Тетяна Олександрівна, доктор технічних наук, доцент, професор кафедри мікроелектроніки, електронних приладів та пристроїв Харківського національного університету радіоелектроніки.

Співголова оргкомітету – Астахова Катерина Вікторівна, доктор історичних наук, професор, ректор Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія».

Співголова оргкомітету – Іванова Ольга Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-дослідної роботи, завідувачка кафедри економіки та права Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія».

Співголова оргкомітету – Чібісова Наталія Григорівна, кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри філософії і гуманітарних дисциплін, проректор з науково-педагогічної діяльності та виховання Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія».

Співголова оргкомітету – Гончарова Ольга Анатоліївна, заступник директора з навчально-виховної роботи Харківської загально-освітньої школи № 25.

Заступник голови оргкомітету – Калмиків Олександр Сергійович, асистент кафедри мікроелектроніки, електронних приладів та пристроїв Харківського національного університету радіоелектроніки.

Координатор – Пятайкіна Марія Ігорівна, асистент кафедри мікроелектроніки, електронних приладів та пристроїв Харківського національного університету радіоелектроніки

УЧАСНИКИ

Науковці, викладачі закладів вищої освіти, студенти, аспіранти, докторанти.

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ

м. Харків, просп. Науки, 14, Харківський національний університет радіоелектроніки.

ДАТА І ЧАС ПРОВЕДЕННЯ

22 – 23 січня 2021 року, 10.00 – 13.00. Дистанційно.

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ

Відкриття – до 5 хвилин.

Привітання – до 5 хвилин.

Наукові повідомлення – до 15 хвилин.

Вітання учасникам
Регіональної науково-педагогічної дистанційної конференції
«Технології освіти – від початкової до вищої»

Вельмишановні колеги, вітаємо Вас та дуже вдячні Вам за приділену увагу та участь в Регіональній науково-педагогічній дистанційній конференції «Технології освіти – від початкової до вищої».

В роботі конференції беруть участь викладачі Харківського національного університету радіоелектроніки, Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, загальноосвітніх шкіл та ліцеїв.

Наша конференція охоплює актуальні питання як для початкової, так і для вищої освіти. Зокрема наступні тематики:

- удосконалення компетентності викладача як фактор забезпечення якості освіти;
- особливості навчання в умовах застосування дистанційного формату викладання;
- європейські зразки стандартизації змісту освіти.

Вважаємо, що головна мета проведення конференції – обмін передовим досвідом та знаннями в галузі системи освіти. Сподіваємось, що накопичений досвід використання онлайн викладання та спілкування буде корисним у процесі подальшої педагогічної та наукової роботи, а запропоновані рекомендації щодо напрямків розвитку та єднання сучасної освіти від початкової до вищої знайдуть своє використання у практичній діяльності.

Бажаємо усім учасникам та організаторам конференції плідної роботи, конструктивного діалогу та ефективної взаємодії!

Організаційний комітет

ПРОГРАМА

ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Стрілкова Тетяна Олександрівна, доктор технічних наук, доцент, голова організаційного комітету, професор кафедри мікроелектроніки, електронних приладів та пристроїв, Харківський національний університет радіоелектроніки.

Калмиков Олександр Сергійович, заступник голови організаційного комітету асистент кафедри мікроелектроніки, електронних приладів та пристроїв, Харківський національний університет радіоелектроніки.

Пятайкіна Марія Ігорівна, координатор, асистент кафедри мікроелектроніки, електронних приладів та пристроїв, Харківський національний університет радіоелектроніки.

ПРИВІТАННЯ

Бондаренко Ігор Миколайович, доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри мікроелектроніки, електронних приладів та пристроїв, Харківський національний університет радіоелектроніки.

Іванова Ольга Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-дослідної роботи, завідувачка кафедри економіки та права, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Використання досвіду проведення уроків Харківщинознавства у формі навчальних екскурсій – Рябко Андрій Олексійович, вчитель історії та правознавства, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Дистанційне навчання української мови іноземних здобувачів вищої освіти: переваги і недоліки – Телєжкіна Олесь Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки, педагогіки і психології, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; **Голтвеницька Маргарита Володимирівна**, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземної і української філології, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова.

Модель проблемно-орієнтованого курсу в програмі університету – Хільковська Ася Олександрівна, старший викладач, завідувач кафедри іноземних мов, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Застосування дистанційних курсів у викладанні філологічних дисциплін у ЗВО – Купрікова Галина Віталіївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»; **Берест Тетяна Миколаївна**, кандидат філологічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри українознавства, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія».

Особливості навчання в умовах застосування дистанційного формату викладання: бінарні та інтегровані уроки з хімії та алгебри в 7 класі – Макаренко Валентина Миколаївна, директор школи, Харківська загальноосвітня школа №123; **Пономаренко Ганна Олексіївна**, викладач хімії, Харківська загальноосвітня школа №123.

Розвиток творчих здібностей молодших школярів на заняттях з предмету «Дизайн і технології» – Дакалова Ганна Олександрівна, вчитель початкових класів, Харківська загальноосвітня школа №164.

Впровадження дистанційного навчання з англійської мови для початкових класів – Євлакова Ірина Анатоліївна, вчитель англійської мови, Харківська гімназія № 172; **Бойко Людмила Олександрівна**, вчитель англійської мови, Харківська гімназія № 172.

Особливості навчання фізики в умовах застосування дистанційного формату викладання – Туманцова Оксана Олексіївна, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист, Харківська спеціалізована школа № 156.

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО

Калінін Віталій Веніамінович, доцент кафедри фізики, кандидат фізико-математичних наук, Харківський національний університет радіоелектроніки

Шановні учасники конференції!

Перед сучасною системою освіти України постають все більш складні завдання. Зміни, що постійно відбуваються у соціально-політичній та економічній сферах життя нашої країни, вимагають постійного зростання якості освіти та формування у учнів набору компетенцій, які дадуть змогу їм не тільки знайти своє місце у постійно змінних умовах ринку праці, формування нових пріоритетів, а також брати активну участь у розвитку галузі, економіки та країни.

Сучасна система освіти повинна формувати у молоді високу адаптивність, вміння сприймати та аналізувати великі обсяги інформації. Цього можна досягти тільки об'єднавши зусилля вчителів та викладачів на всіх етапах освіти від початкової до вищої. Ніхто не буде заперечувати, що формування навичок сприйняття інформації, її аналізу та використання починається з дитинства і триває протягом всього життя людини. Саме тому постійне динамічне оновлення як змісту освіти, так і методичних прийомів набуває особливого значення на всіх її етапах.

Сучасні умови важко назвати сприятливими для навчання. Швидко розповсюдження вірусу Covid-19 змусило перевести академічну активність у сегмент дистанційної освіти, змусило і викладачів і учнів швидко опановувати навички дистанційного спілкування, використовувати нове програмне забезпечення. Необхідно було терміново переформатувати структуру навчальних курсів, терміново наповнити дистанційні курси, розробити та застосувати методи контролю. На зміну особистому спілкуванню з учнями та студентами в класах та аудиторіях прийшли електронна пошта, меседжери, системи відеоконференцій та інші сучасні комунікаційні технології.

Кожен з нас протягом майже року вирішував подібні завдання, набуваючи унікальний особистий досвід, формуючи свій підхід до організації інформаційного обміну з учнями та студентами, проведення занять.

Основною метою конференції є спроба обміну досвідом між викладачами різних навчальних закладів.

На конференції обговорювались теоретичні та практичні питання роботи викладачів, методи удосконалення та модернізації освіти на усіх рівнях навчання:

- інтеграційні процеси в освіті на сучасному етапі;
- впровадження дистанційних та змішаних форм навчання;
- сучасні навчально-методичні комплекси для забезпечення освіти на різних рівнях;
- трансформація професійної та технічної освіти;
- удосконалення компетентності викладача, як фактор забезпечення якості освіти;
- європейські зразки стандартизації змісту освіти.

Конференція організована за підтримки науково-інформаційного журналу «Новий Колегіум» (<https://nure.ua/branch/zhurnal-noviy-kolegium>) та науково-технічної лабораторії Laboratory of Optoelectronics Stochastic Theory and Applications (LOESTA) (<https://www.synergy-park.com/ua/projects/optic-lab>).

Науково-інформаційний журнал «Новий Колегіум» видається з 1999 року за сприяння Ради ректорів вищих навчальних закладів Харківської області, Харківського університетського консорціуму та за підтримки Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації.

Концепція журналу передбачає формування єдиного інформаційного простору в галузі освіти, висвітлення результатів діяльності українських та зарубіжних закладів освіти всіх форм і типів, популяризацію нових освітніх технологій тощо.

За результатами Всеукраїнського конкурсу «Вища школа – 2008» журнал «Новий Колегіум» нагороджено дипломом I ступеня з врученням

золотої медалі.

Журнал входить до переліку наукових фахових видань МОН України з педагогічних наук, категорія «Б».

До складу редакційної ради входять ректори харківських вишів та провідні науковці. Авторами журналу в різні часи були не тільки харків'яни і колеги з багатьох міст України, а й фахівці з Росії, Польщі, Австрії, Німеччини, Великої Британії, Швеції.

Laboratory of Optoelectronics Stochastic Theory and Applications (LOESTA) об'єднує наукові, навчальні та дослідницькі можливості в галузі оптоінформатики, біофотоники, лазерної фізики.

Сучасний рівень розвитку цих технологій дозволяє динамічно оновлювати зміст освіти, формувати елективні курси в галузі фізики та біофізики, інформатики та програмуванні. Наявні технічні можливості спрямовано на коригування знань сучасних учнів різних рівнів освіти у відкритому інформаційному просторі. Впровадження гнучкості та адаптованості до сучасних умов навчання за рахунок впровадження новітніх технологій навчання, підвищення мотивації студентів, підтримки та укріплення традицій науково-дослідної діяльності студентів дозволить обмінюватись професійними знаннями у міжнародному співробітництві та навчанні.

Laboratory
OptoElektronics
Stochastic
Theory
Applications

*Голова організаційного комітету,
доктор технічних наук, доцент
Стрілкова Тетяна Олександрівна*

**УДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА
ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ОСВІТИ**

ЗАГАЛЬНООСВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО СЕКТОРУ ОСВІТИ: НОВІТНІ ВИМІРИ

Астахова К.В.

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,

м. Харків, Україна

rector.hgu.nua@ukr.net

Abstract. The modern world of the university changes sufficiently, the speed of these changes increases all the time. In these conditions reforming covers practically all the educational systems. The attention of reformers as a rule is focused on organizing, governing and financial issues, as well as on the content of educational programs and the transformations of the modern student. The teachers' staff unfortunately is not always in the center of the research interests, though it suffers a lot of crucial changes. We find it extremely important to analyze and look for the ways of renewal of the teachers' staff, making it more modern.

Key words: University teachers, challenges, turbulence, transformations, reforming, stability, chaos, social gap, digital age, behavior patterns.

Всебічна турбулентність, що охопила світ, значною мірою перекроїла і освітній простір. У системі освіти, і перш за все, після середньої, змінилися практично всі аспекти та складові: цілі, методи, форми, суб'єкти, підходи до оцінювання якості. Як наслідок – нагальна потреба у кардинальній трансформації самої системи та її ключових складових.

Перманентне реформування – як головна риса сучасного світу університету – торкнулося, як вже відмічалось, всіх аспектів діяльності. Але, як правило, у центрі реформ організаційно-управлінські, фінансові питання, зміст освітніх програм, розвиток студентства. Викладацький корпус, нажаль, значно менше привертає увагу. Аналітичних розвідок, пошуку шляхів перетворень цієї важливої когорти в літературі знайти вкрай важко. Переважна більшість матеріалів, що опубліковані, належить закордонним авторам, перш за все – північно-американським. Вітчизняні ж автори досить рідко звертаються до аналізу сучасного стану, тенденцій розвитку професорсько-викладацького складу та викликів, які перед ним постали.

Тому, здається, є нагальна потреба у привертанні уваги фахівців та управлінців освітою (перш за все, вищою), до ризиків, що оточують викладацьке середовище та суттєво впливають на його якісні характеристики і можливості виконання функціональних обов'язків.

Що сьогодні характеризує середовище, у якому працює сучасний університетський викладач:

- по-перше, перманентні зміни (до яких ще необхідно пристосуватися), які набули якостей «постійного фону»;
- по-друге, досить кардинальні трансформації звичних правил існування викладача у освітньому середовищі. Мало того, що правила

вже перекроїлися, вони ще продовжують змінюватися далі і викладач далеко не завжди розуміє та сприймає ці нові правила;

- по-третє, викладач традиційно прагне до стабільності, бо він формувався і, як правило, починав академічну кар'єру саме за таких умов. В той час як для сучасного студентства перманентність змін, хаос – норма життя.

І це породжує значний соціальний розрив, непорозуміння;

- четверте – славнозвісна цифрова епоха, яка призвела до наростання інформаційного потоку по експоненті і який просто «змиває» з традиційних шляхів викладання та наукової діяльності.

Так чи інакше, але здається, є нагальна необхідність у системній підтримці сучасного викладача університету, наданні йому психологічної та методичної допомоги. Потрібні нові форми організації підвищення кваліфікації, оцінки діяльності та ін. Кінець кінцем – необхідна принципово інша психолого-педагогічна культура викладацьких кадрів університету.

Йдеться не про кардинальні зміни чи перетворення. Потрібна принципово інша кадрова політика та кадрова робота, інші управлінські підходи.

Інакше кажучи, нагальною є потреба у змінах моделей поведінки як самого викладача, так і моделей управління навчальним закладом.

Викладене, безумовно, лише тези до серйозної розмови, до аналітичних розвідок та пропозицій. У протилежному випадку всі зміни та реформи у вищій школі просто зійдуть нанівець, бо якісно викладати і шукати відповіді на виклики часу, що постали перед університетом, буде нікому.

Література:

1. Е.В. Астахова. Информация к размышлению (или некоторые задачи кадрового обеспечения системы образования) [Электронный ресурс]. Доступ: <http://dspace.nua.kharkov.ua:8080/jspui/handle/123456789/646>. Дата звернення: Дек. 06, 2020.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО ДИРЕКТОРА ШКОЛИ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРІОДУ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Бондар Т. І.,

Спеціалізована економіко-правова школа

I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземної мови

приватного вищого навчального закладу

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,

м. Харків, Україна,

sepsnua@ukr.net

Abstract. The successful activity of school is in a great deal depends on that, who manages it. Presently the role of head master that must able to organize an educational process becomes especially actual. The effective leader of modern school decides a main task – to provide passing ahead character of education: to put tasks that is important today and that will become yet more important tomorrow, and, main, able to find the ways of their decision.

Professional competence of leader of school today, as never before, plugs in itself administrative, pedagogical, communicative, diagnostic and research internals, efficiency of his work is determined by the level of formed of professional knowledge, by the degree of development professionally of meaningful personality internals that is needed for realization of administrative function on the achievement of the set aims.

A school management is needed not only for an effective management by shots, coordinating of their activity in the achievement of the put aims, tasks, made decision, and also in organization of control and analysis of their implementation. Therefore, not a single educational establishment can exist separately from processes (political, economic, social) what be going on in modern society.

Key words: leader of educational establishment, head master, leader, manager of education, innovative development.

Людина, що бажає вижити в сучасному світі, повинна бути успішною й упевненою в собі, повинна ставити перед собою амбітні завдання й бути готовою долати найбільші труднощі на шляху до їх вирішення.

Успішним буде той керівник, який, несучи на своїх плечах величезне навантаження й відповідальність, дивиться вперед і бачить мету, приймає чіткі, виважені рішення й правильно діє, прагнучи завершити справу перемогою.

Основні риси успішного керівника:

- компетентність
- комунікабельність
- уважне ставлення до підлеглих
- сміливість у прийнятті рішень
- здатність творчо вирішувати проблеми

Сучасний керівник – це творча особистість, здатна долати стереотипи й знаходити нетрадиційні шляхи вирішення поставлених завдань, створювати й використовувати інноваційні управлінські технології.

Сучасний керівник – це лідер, який уміє не наказувати, а вислуховувати колег, психологічно налаштований на схвалення їхніх пропозицій, сам є ентузіастом і сприяє реалізації планів.

Директор сучасної школи повинен володіти не тільки перерахованими вище людськими рисами, а й виявляти такі здібності менеджера-лідера:

- доброзичливість і зацікавленість при обговоренні будь-яких проблем;
- уміння чути й слухати, проявляти рішучість і наполегливість;
- готовність будувати стосунки на довірі і взаємоповазі;
- у важкі хвилини не прагнути знайти винного, а намагатися спільними зусиллями знайти причину збоїв і відхилень у роботі, усунути їх, не порушуючи цілісності процесу навчання;
- уміння розпоряджатися й не наказувати, а переконувати;
- розуміння необхідності постійно працювати над формуванням комфортного сприятливого психологічного клімату в колективі. [2, с.153]

Відсутність хоча б однієї з перерахованих вище рис загрожує ризиками втрати довіри колективу й інтересу вчителів до виконуваної роботи. А для школи подібна ситуація означає неможливість успішного виконання пріоритетних завдань.

Ефективний керівник сучасної школи вирішує головне завдання – забезпечувати випереджальний характер освіти: ставити завдання, які важливі сьогодні і які стануть ще більш важливими завтра, а головне – уміти знаходити шляхи їхнього вирішення. [3, с.251]

Сучасні вимоги до освітнього процесу змінюють позицію директора школи як управлінця. Для розвитку інноваційної діяльності в школі необхідне грамотне, уміле володіння, насамперед директором, новими технологіями. Тільки, коли керівник на власному досвіді зрозуміє, як важливо й зручно користуватися сучасними технологіями у своїй роботі, тоді це стане неодмінною умовою до зміни ставлення в освоєнні цих технологій колективом.

Директор керує дитиною, батьками та педагогічним колективом. Для успішної діяльності сторін він має бути педагогом і організатором, повинен піклуватися про авторитет учителя в колективі, сприяти підвищенню кваліфікації педагогів, створювати умови для розкриття їхніх творчих здібностей. Для створення в школі комфортних умов навчання йому необхідні глибокі знання з педагогіки, психології. Викладацька робота, незважаючи на велику завантаженість, необхідна, оскільки вона допомагає зміцненню стосунків з колегами та учнями. [3, с.95]

Однією з обов'язкових особистісних рис керівника є впевненість у собі. Керівник усе знає, уміє, може! А якщо не знає, – то дізнається, знайде вихід, зможе. Що означає для підлеглого впевненість керівника в собі? Це, перш за все те, що у важкій ситуації на такого керівника можна покластися, при такому керівникові легше думати про завтрашній день, він створює певний психологічний комфорт, забезпечує й підвищує мотивацію до роботи, створює відчуття психологічної захищеності своїх підлеглих.

Обов'язковою для керівника є його емоційна врівноваженість і стресостійкість. Керівник постійно повинен контролювати власні емоції. Його оточують люди, і з усіма з них, незалежно від настрою й особистого ставлення, повинні бути ділові стосунки. До того ж емоційна неврівноваженість може знижувати впевненість людини у своїх силах, її ділову активність.

Керівником сучасної школи бути непросто, до нього пред'являються високі запити, він повинен об'єднувати в собі кілька соціальних ролей:

– директор-учитель – тяжіє до педагогічної діяльності, багато уваги приділяє підготовці та проведенню своїх уроків, виховних заходів, бере активну участь у методичній роботі школи, проводить відкриті уроки, запрошує вчителів до себе на заняття, користується авторитетом у дітей і батьків як учитель;

– директор-дослідник – особливу увагу приділяє науково-дослідницькій роботі в школі, бере участь у конференціях, друкується в професійних часописах;

– директор-менеджер – орієнтований у своїй діяльності на професійний підхід до управління, має відповідну менеджерську підготовку, володіє знаннями щодо ефективного управління й використовує їх в практичній діяльності, з повагою ставиться до персоналу, мотивує й стимулює до новаторства, до високої якості роботи педагогів.

Людей, які народжуються лідерами, талановитими керівниками, мало. Але стати такими можна – було б бажання, прагнення до нових знань, використання нових технологій, працездатність, а головне – терпимість до оточення.

Література:

1. Гладкова В. М. та Лапшина М. І. Директор школи як лідер змін // Витоки педагогічної майстерності, 2009. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.irbis-pbuv.gov.ua>. Дата звернення: Окт. 19, 2020.

2. Зайченко О. І., Островерхова Н.М. та Даниленко Л. І. Теорія і практика управлінської діяльності районного відділу освіти. Київ : ВПЦ Техпрінт, 2000.

3. Освітній менеджмент. Київ : Шк. світ, 2003.

4. Поза межами можливого: школа, якою вона. Київ : Шк. світ, 2004.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Бублікова В.В.,

*Харківська загальноосвітня школа №123 Харківської міської ради Харківської області,
м. Харків, Україна, vika.bublikova06@gmail.com.*

The paper argues the importance of improving the digital competence of the teachers at the present stage of educational development, identifies IT communicative skills and abilities necessary for the modern teachers; the practical methods of work of pedagogical collective in this direction are covered.

Стрімке розповсюдження цифрових технологій на ринку праці і в суспільстві робить цифрові компетентності найважливішими серед інших життєвих компетентностей. Інформатизація суспільства висуває нові вимоги до професійних якостей вчителів, до способів використання в навчанні інформаційно-цифрових технологій.

Цифрова компетентність передбачає впевнене та критичне використання цифрових технологій у професійній діяльності, повсякденному житті та спілкуванні, здатність орієнтуватися в інформаційному просторі.

Саме тому новий зміст освіти засновано на формуванні необхідних для успішної самореалізації в суспільстві компетентностей. Однією з 10 основних компетентностей вчителя, що зазначені в концепції Нової української школи, є інформаційно-комунікаційна компетентність.

Педагогічні працівники розуміють, цифрові технології підтримують комунікацію, співпрацю, творчість та інноваційність, усвідомлюють їх функціональні особливості, обмеження, наслідки та ризики використання. Важливо, щоб педагоги критично оцінювали достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив відомостей та даних на свідомість та розвиток особистості, на прийняття рішень.

З метою забезпечення якості освіти кожен вчитель повинен вміти орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства. А саме:

- ✓ створювати текстові документи, таблиці, малюнки, діаграми, презентації;
- ✓ використовувати Інтернет-технології, локальні мережі;
- ✓ здійснювати анкетування, діагностування, тестування, пошук необхідної інформації в мережі Інтернет;
- ✓ розробляти власні електронні продукти (розробки уроків, демонстраційний та відео матеріал);
- ✓ поєднувати готові електронні продукти (електронні підручники, енциклопедії, навчальні та демонстраційні програми т. п.) у своїй професійній діяльності.

Зараз всі розуміють, що урок без цифрових технологій – це неправильно, хоча б тому, що діти ними володіють, звикли до сучасного способу подання інформації. А для кожної шкільної дисципліни можна знайти нові інструменти, які оживлять урок, зроблять його цікавішим та кориснішим.

Розуміючи важливість удосконалення цифрової компетентності вчителя, всі педагогічні працівники закладу пройшли навчання на курсах «Цифрові навички для вчителів» на Національній онлайн-платформі з цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта» та «Про дистанційний і змішаний формати навчання» для педагогів та керівників шкіл», розроблений студією онлайн-освіти EdEra. Крім того, усвідомлюючи необхідність навчання протягом усього життя, вчителі активно займаються самоосвітою та саморозвитком, відвідуючи для неперервного професійного розвитку такі цифрові освітні ресурси: Prometheus, Всеосвіта, освітній проєкт «НаУрок», Teacher Learning Platform.

Таким чином, педагоги використовують різні шляхи для підвищення власного рівня цифрової компетентності: навчання на спеціальних курсах, посилення на корисні веб-ресурси, участь в онлайн-проєктах, звернення до більш досвідчених колег, використання досвіду учнів.

З метою вдосконалення набутих навичок в закладі була проведена педагогічна рада «Урок систематизації та узагальнення знань: теорія, досвід, практика». Суть практичної частини полягала у відпрацюванні навичок використовувати ІКТ для організації роботи в умовах дистанційного та змішаного навчання. Колеги об'єдналися в групи, показали різні форми роботи:

- онлайн-урок з використанням платформи відео конференцій Zoom з демонстрацією екрана (презентація, фрагмент відеоролику), спільне використання Дошки оголошень;

- тестування за допомогою Google form, платформи Wordwall.net;

- створення графічних об'єктів за допомогою сервісу Canva.

Отже, вчителі відчувають гостру потребу розширення і поглиблення власної цифрової компетентності, використовуючи при цьому сучасні інформаційно-комунікаційні технології, інноваційні освітні сервіси та ресурси глобальної мережі.

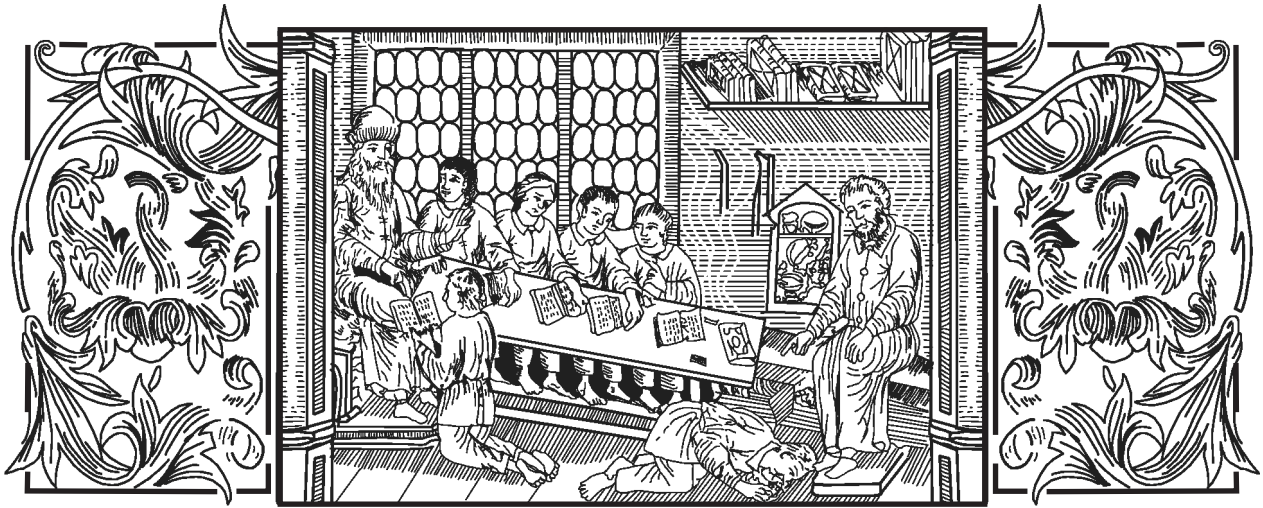
Ключові слова: цифрова компетентність, інформаційно-цифрові технології, інформаційний простір, комунікація, Інтернет-технології, онлайн-платформа, онлайн-освіта.

Література:

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» від 21 лютого 2018 р. №87

2. Морзе Н. В. Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути дивом у навчанні? // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2010. № 6 (86).

**ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ
В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ
ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ ВИКЛАДАННЯ**

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

Стрількова Т.О., Пятайкина М.І.

Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

E-mail: tetiana.strilkova@nure.ua, mariia.piataikina@nure.ua

The paper describes the advantages and disadvantages of using a credit-modular system for distance learning. The combination of a credit-modular system and a distance learning system allows increasing mobility, stimulating the independence and responsibility of students, through the use of various interactive elements in courses; it allows increasing the creative potential of both students and teachers. But the main advantage of using the credit-modular system in distance learning is the simplicity and objectivity of assessing the scientific, creative and research activities of the student.

Використання в сучасному освітньому процесі кредитно-модульної системи дозволяє підвищити мотивацію студентів до самостійності та систематичної роботи [1], які дуже необхідні в умовах дистанційного навчання студентів, швидкий перехід до якого було спричинено поширенням Covid-19 [2, 3].

В сучасних системах дистанційного навчання можливо зробити оцінювання по різних видах діяльності: присутність на занятті, опитування, анкетування, тестові завдання, виконання, наприклад, розрахункових або теоретичних завдань (презентації, реферати тощо) та багато інших. За кожен вид діяльності студент має отримати певну кількість балів.

Використання кредитно модульної системи при дистанційному навчанні має ряд переваг. По-перше, це «прозорість» оцінювання. Одержуючи за кожний вид діяльності певну кількість балів студенти можуть самостійно оцінювати якість вивчення дисципліни, а особиста думка викладача не може вплинути на остаточну оцінку.

В роботі [4] було проведено опитування студентів щодо ефективності використання кредитно-модульної системи. При відповіді на одне з запитань студенти зазначили, що одним з труднощів в навчанні є великий об'єм інформації на лекційних заняттях. При дистанційному навчанні доступ до лекційного матеріалу є в будь-який час. А оцінювання такого виду діяльності як опрацювання лекційного матеріалу дозволить покращити якість засвоювання матеріалу.

Використання кредитно-модульної системи оцінювання у вищих навчальних закладах призвело до збільшення навантаження на викладачів через необхідність перевірки великої кількості виконаних студентами робіт, а також оформлення результатів атестації одночасно за трьома шкалами (національна, стобальна та ECTS). Значно зменшити навантаження на викладачів дозволяє використання різних методів оцінювання при дистанційному навчанні, а саме застосування опитувань студентів для оцінювання роботи іншого студента за

певними критеріями, використання тестових завдань, засобів автоматичної перевірки, наприклад, програмних кодів та багато інших.

Кредитно-модульна система не передбачає рівномірної активності студентів під час всього часу вивчення дисципліни. Тобто студенти, які здали виконання завдання перед самим екзаменом можуть отримати оцінки більші, ніж студенти, що працювали протягом семестру. Однак в системах дистанційного навчання фіксується час завантаження роботи на платформу і при виставленні оцінок за конкретний вид діяльності можна врахувати цей фактор.

Суттєвим недоліком використання кредитно-модульної системи і при очному і при дистанційному навчання є те, що для отримання мінімальної оцінки, 60 балів, студенту не обов'язково виконувати всі завдання, тому частина матеріалу залишається не опрацьована, а отже і якість отриманої освіти буде зменшено.

Такий вид оцінювання, як набір балів, не всі студенти вважають ефективним, бо їм краще розуміти скільки вони отримали за національною шкалою (відмінно, добре чи задовільно), їм складно оцінити якість своєї роботи, хоча в деяких системах дистанційного навчання можливо подивитися в процентному співвідношенні оцінку за роботу.

Висновок: незважаючи на деякі недоліки, введення кредитно-модульної системи оцінювання безумовно має позитивний вплив на мотивацію студентів до навчання. Використання цієї системи при дистанційній формі навчання має об'єктивний та зрозумілий для студентів характер. Необхідність виконання завдань за певний період вивчення дисципліни сприяє самоорганізації та саморозвитку студентів як висококваліфікованих та конкурентоспроможних спеціалістів.

Ключові слова: кредитно-модульна система, дистанційне навчання

Література:

1. A combination of distance, modular and credit learning technologies in the training of specialists at the technical universities / Kartbayev Timur, Akhmetov Bahitzhan, Bidaybekov Daniyar // 2nd World Conference on Education Technology Researches, Procedia – Social and Behavior Science, Vol. 83, 2013. P.873-877.
2. Дистанційні технології – Методи динамічного сприйняття інформації як основа оновлення змісту освіти / Стрількова Т., Тележкіна О., Бабиченко О., Калмиков О., Пятайкіна М. // Новий колегіум. 2020. №3 (101). С. 24-32.
3. Дистанційні технології – основа динамічного оновлення змісту технічної освіти / Пятайкіна М.И., керівник – Стрількова Т.О. // Матеріали ХХІХ міжнародного молодіжного форуму «Радіоелектроніка та молодь у ХХІ столітті», Т.1, 2019. С.57-58.
4. Адаптація студентів младших курсов к методам оценивания качества знаний в кредитно-модульной системе образования / Стрелкова Т., Ромоданова Э., Тиманюк В. // Новий колегіум. 2010. № 6. С.10-17.

ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ У ВИКЛАДАННІ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО

Берест Т. М., Купрікова Г. В.

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

м. Харків, Україна

tberest@ukr.net, mifonim@ukr.net

Abstract: Here we describe the use of distance courses for continuous learning of the Ukrainian language in Kharkiv University of Humanities “People’s Ukrainian Academy”. Distinctive features of the distance learning application at different levels of training performed in accordance with the Author's Integrated Program are noted. We emphasize the feasibility, effectiveness and particular advantages of distance learning, as well as its issues of concerns.

Key words: distance learning, distance education, distance course, continuous education, self-learning.

У контексті сучасних тенденцій функціонування української освіти, зокрема ЗВО постає питання використання дистанційної форми навчання.

Зарубіжний і вітчизняний досвід показує, що навчальний матеріал поглинається набагато ефективніше, коли викладач виступає консультантом, радником. Можливості, які надають сучасні програмні продукти, з одного боку, актуальність «навчання протягом усього життя» – з іншого, і, крім того, сучасна епідситуація визначають розвиток дистанційного навчання (ДН).

У науковій літературі існують різні визначення дистанційної освіти ([1], [2], [3]), зазначається, що головною її метою є забезпечення рівного доступу до наукової інформації та рівних освітніх можливостей, а також підвищення якості шляхом збільшення використання науково-освітнього потенціалу провідних навчальних закладів. Серед переваг такої форми – гнучкість, доступність, індивідуалізація, мобільність, орієнтація на самосвідомість.

Зважаючи на те, що використання комп’ютерних технологій дозволяє активізувати пізнавальну діяльність, утілювати ідеї індивідуального та диференційованого підходу в процесі навчання, викладачі ХДУ «НУА» активно використовують дистанційні курси (Moodle), зокрема, для викладання української мови на денній, дистанційно-заочній формах навчання та факультетах післядипломної й довузівської підготовки.

ДК створено відповідно до Авторської інтегрованої програми безперервного навчання української мови в НУА [4, 5]. Мета таких курсів – надати студентам можливість самостійно, проте керовано, вивчати новий матеріал, також курси дуже актуальні для роботи зі слабкими студентами та з тими, хто з різних причин не виконав завдань відповідних аудиторних курсів. ДК приваблюють студентів можливістю самостійно працювати за індивідуальним графіком й за потреби – отримувати консультації викладача. Є велика зацікавленість у дистанційному вивченні мови серед студентів факультету післядипломної та додаткової освіти, адже одним із орієнтирів

продовження навчання є формування конкурентної, творчої особистості, здатної до саморозвитку, у першу чергу, шляхом самоосвіти.

Стартовими матеріалами для курсів стали підручники, методичні рекомендації, розроблені викладачами кафебри.

Дистанційне навчання мови містить і деякі труднощі для слухача: складно правильно працювати з інформацією, правильно обирати найголовніше; можуть виникнути питання, які потребуватимуть додаткового пояснення, у такому разі консультація викладача може бути більш ефективною, ніж самостійна робота.

Приєднуючись до думки багатьох дослідників про якості, якими має володіти потенційний слухач ДК, відзначимо, що головними серед них є мотивація й самодисципліна, уміння спілкуватися, товариськість, наполегливість та бажання дотримуватися академічної доброчесності. Слухач має пам'ятати, що це зручний спосіб здобути освіту, але непростий.

Отже, дистанційна освіта – відносно нова й досить ефективна форма організації навчального процесу, здатна забезпечити сприятливі умови навчання, зокрема неперервного вивчення філологічних дисциплін у ЗВО.

Література:

1. Калинина Л. В. Дистанційна освіта як фактор реалізації нової освітньої парадигми // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2007. Вип. 19. С 65-67.

2. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://osvita.ua/news/43501/> Дата звернення. Окт. 17, 2020.

3. Кремень В. Г. , Ніколаєнко С. М. та Степко М. Ф. Вища освіта в Україні. Київ : Знання, 2005.

4. Берест Т. М. та Берест В. П.. Використання елементів дистанційного навчання в роботі зі студентами стаціонару // Дистанційна освіта України–2013. Інформаційне освітнє середовище у системі дистанційного навчання в закладах освіти: інноваційні та психологічні аспекти: збірник наук. праць, Харків, с. 17-22, 2013, [Електронний ресурс]. Доступно: <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/456> Дата звернення. Окт. 17, 2020.

5. Берест Т. М. та Помазан І. О. Використання дистанційних форм навчання: досвід кафедри українознавства ХГУ “НУА // Проблеми освіти : наук. зб. 2013. Вип. 77, ч. 1. С. 23-30. Київ, 2013, [Електронний ресурс]. Доступно: <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/465>. Дата звернення. Окт. 17, 2020.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ ВИКЛАДАННЯ

Туманцова О.О.,

учитель фізики, Харківська спеціалізована школа I – III ступенів № 156
Харківської міської ради Харківської області, Харків, Україна, tumantsova@ukr.net

Abstract. The author raises the issue of the peculiarities of teaching Physics in the circumstances of remote learning. Methods, forms and resources of remote learning, usage of Internet services for its implementation are analyzed.

Сучасність диктує освіті фундаментальні зміни, викликані новим розумінням цілей навчання, розробкою та застосуванням нових освітніх технологій. Усвідомлення ролі і значення інформаційних процесів у розвитку суспільства призвело до зміни соціального замовлення в галузі освіти і фізичної освіти зокрема. Додатковою складовою освітнього процесу є дистанційне навчання фізики. Дистанційна фізична освіта – це форма освіти, самодостатня для одержання якісної освіти з фізики, що відрізняється від інших форм способом одержання (надання) освіти, або характером освітньої комунікації, здійснюваної в основному на відстані. Дистанційне навчання фізиці передбачає взаємодію вчителя фізики й учнів між собою на відстані, здійснюване засобами інформаційних і телекомунікаційних технологій, що й дозволяє реалізувати навчальні цілі, застосовувати педагогічні методи, використовувати різні дистанційні форми організації навчального процесу. Одна з головних рис дистанційного навчання – можливість учневі самому одержувати необхідні знання, користуючись розвиненими інформаційними ресурсами, серед яких бази даних і знань, мультимедіа, контролюючі навчальні системи, відео- і аудіозаписи, електронні бібліотеки.

Одним з важливих аспектів навчання фізики у дистанційному форматі є організація самостійної навчальної роботи учнів по засвоєнню нових теоретичних знань. Під самостійною навчальною роботою розуміють будь-яку організовану вчителем активну діяльність учнів, спрямовану на виконання поставленої дидактичної мети в спеціально відведений для цього час, пошук знань, їх осмислення та закріплення. Організацію такої роботи можна здійснити на платформах Google Classroom, Moodle, Classtime, Classdojo та інших.

Вивчення нового навчального теоретичного матеріалу можна запропонувати здійснювати у такий спосіб. Учитель визначає тему, яку учні повинні опанувати самостійно, та очікувані результати навчання. Надає учням детальний інструктаж щодо її опрацювання, тобто які питання повинні бути опрацьовано та яким повинен бути кінцевий результат роботи над ними: вивчити, запам'ятати, проаналізувати, охарактеризувати, порівняти, подати у вигляді схеми, таблиці, діаграми, графіка тощо. Бажано оформити алгоритм їх роботи над новою темою у вигляді чіткого плану – інструкції. Учитель повинен запропонувати ресурси для вивчення даної теми, серед яких: підручник, наукові

та науково-популярні статті з мережі Інтернет, відеоресурси, обов'язкові відео фізичних дослідів, анімації, фізичні симулятори. Після засвоєння навчального матеріалу слід запропонувати учням визначитись з тим, що при самостійній роботі над навчальним матеріалом викликало утруднення, та сформулювати лаконічних запитання, відповіді на які б учні хотіли почути від учителя. Свої запитання учні розміщують на віртуальній онлайн – дошці, посилання на яку їм надаються, наприклад, це може бути Padlet, Linoit, Jamboard та інші. Наступним етапом роботи над матеріалом є онлайн – консультація з учителем, під час якої учні отримують відповіді на свої запитання, Допоможуть в організації таких консультацій відеосервіси: Zoom, Skype, Webex, Google Meet та інші. Для закріплення роботи над темою учням пропонуються тести самооцінки, робота з фізичними симуляторами, фізичні ігри, вікторини тощо. Але не слід забувати, що одним з дієвих способів закріплення теоретичних знань з певної фізичної теми є групова робота та створення навчального продукту для інших учнів. Отже, можна запропонувати учням роботу з Google – документами, рисунками чи презентаціями для спільного редагування. Учні, які мають високий рівень навчальних досягнень з фізики, можуть долучитися до створення кросвордів, вікторин, дидактичних ігор, інтерактивних плакатів, тестів для однокласників.

Також не слід випускати з уваги, що дуже важливою складовою вивчення нової теми з фізики є усвідомлення її практичного спрямування, тож бажано пропонувати учням завдання, в яких вони будуть наводити приклади, аналізувати чи пропонувати, як ті чи інші явища зустрічаються у природі, побуті чи знаходять практичне застосування у різних галузях діяльності людини.

Окремо слід виділити дослідницьку діяльність учнів в умовах дистанційного навчання. Навчальний експеримент служить одночасно джерелом знань, методом навчання й видом наочності. При дистанційному навчанні фізичні експерименти пропонуються учням як доповнення до вивчення певної теми, домашні лабораторні роботи є наявним у побуті обладнанням та як віртуальні фізичні досліди, що відтворюються за допомогою комп'ютерного моделювання фізичних явищ і процесів. Так, плануючи домашню лабораторну роботу в дистанційному режимі, учитель повинен надати учневі чіткий інструктаж щодо її організації та проведення: вказати, яку мету має дана лабораторна робота, яке побутове обладнання знадобиться для її проведення (або надати можливість учневі відібрати його самостійно); зазначити послідовність проведення експерименту, обов'язково звернувши увагу на безпечну роботу з приладами та матеріалами, вказати пріоритетний спосіб подачі результатів та відмітити необхідність ретельного аналізу результатів і похибок, а також – на наявність змістовного висновку. Повинна бути оговорена і творча частина експериментів. Домашні дослідження потребують обов'язкових фото – чи відеозвітів. До учнів повинно бути доведено критерії оцінювання дослідів чи лабораторних робіт, які учні виконують вдома.

При дистанційному форматі навчання бажаним є і залучення учнів до комп'ютерного моделювання фізичних явищ як нетрадиційного виду

навчальної діяльності. Комп'ютерні моделі та фізичні симулятори дозволяють учневі управляти поведінкою об'єктів на екрані монітора, змінюючи початкові умови експериментів, і проводити різноманітні фізичні досліди. Деякі моделі дозволяють спостерігати на екрані монітора, одночасно з ходом експерименту, побудову графічних залежностей ряду фізичних величин. Подібні моделі являють особливу цінність, тому що учні, як правило, зазнають значних труднощів при побудові й читанні графіків. Можна виділити наступні види завдань для самостійної роботи учнів з комп'ютерними моделями:

1) комп'ютерні експериментальні завдання, тобто завдання, для розв'язку яких необхідно продумати й поставити відповідний комп'ютерний експеримент;

2) розрахункові завдання з подальшою комп'ютерною перевіркою – завдання, які спочатку необхідно розв'язати без використання комп'ютера, а потім перевірити отриману відповідь, поставивши комп'ютерний експеримент;

3) дослідницькі завдання, в ході яких учням необхідно спланувати й провести ряд комп'ютерних експериментів, які б дозволили підтвердити або спростувати певні закономірності.

Отже, головною особливістю дистанційного навчання є самоосвіта. Процес поєднує самостійне засвоєння навчального матеріалу, самоперевірку й активне спілкування з викладачем. В сучасних умовах дистанційного режиму навчання розширюються засоби, форми і методи навчання, учні залучаються до процесу самостійного здобування знань, реалізується гасло «навчаємось вчитися», і учні, і викладачі більше впевнено почувають себе в світі інформаційних технологій, розширюючи межі своїх можливостей.

Ключові слова: дистанційна фізична освіта, дистанційне навчання фізиці, освітні платформи Google Classroom, Moodle, Classtime, Classdojo, онлайн – дошках Padlet, Linoit, Jamboard, відеосервіси, Zoom, Skype, Webex, Google Meet, дистанційний фізичний експеримент.

Література:

1. Атаманчук П.С. Концепція управління навчально-пізнавальною діяльністю в навчанні фізики // Фізика та астрономія в школі. 1999. №3. С. 3-6.

2. Каленик М.В. Елементи дистанційної освіти при вивченні фізики в школі // Наук. записки. Вип. 121(І) Серія: педагогічні науки: збірник. Кропивницький : ЦДПУ, 2000. С. 194-197.

3. Каленик М.В., Каленик В.І. Формування умінь роботи з навчальними текстами й структура процесу навчання фізики в основній школі // Вісник ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка. Вип. 9. Серія: педагогічні науки : збірник. Чернігів : ЧДПУ, 2000. №3. С. 66-68.

4. Кухаренко В.М. Системний підхід до змішаного навчання // Інформаційні технології в освіті. 2015. № 24. С.53-67.

5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: [Електронний документ]. (<http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>)

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Голтвеницька М. В.

*Харківська державна академія дизайну і мистецтв
Україна, margarita_info@ukr.net*

Телєжкіна О. О.

*Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
Україна, o_tele_o@ukr.net*

The author considers the problem of using distance learning technologies for teaching Ukrainian to foreign graduates and concludes that it is expedient to combine technologies of distance (maximum access to different sources of information) and traditional (communication in the appropriate language environment), which complement each other. and will enable the most effective development of language, speech and communication skills necessary for the professional development of future professionals.

Сучасні освітні реалії передбачають застосування різноманітних технологій, зокрема й технології дистанційного навчання.

Застосовують такі технології і для викладання української мови іноземним студентам. Для забезпечення дистанційного навчання у вишах застосовують ресурси віртуального навчального середовища Moodle, сервісів для проведення відеозустрічей Zoom і Google Meet, а також платформи Microsoft Teams. Кожен ресурс має свої позитивні і негативні вияви.

Так, середовище Moodle передбачає попередню ретельну і ґрунтовну підготовку навчального курсу, до того, як сам курс почне працювати на цьому ресурсі. В умовах швидкого реагування це неможливо забезпечити. Тобто його не можна визначити як мобільний ресурс. Окрім того, описуване навчальне середовище розраховане лише на завантаження навчальних матеріалів та їх, так зване, заочне використання. Проведення заняття в реальному часі Moodle не передбачає, а вивчення мови, тим більше з іноземними здобувачами, потребує «живого» контакту.

Сервіси Zoom, Google Meet, Microsoft Teams передбачають спілкування викладача зі студентами в режимі онлайн, дають змогу продемонструвати навчальний матеріал із безпосереднім коментарем викладача, а також, використавши відповідні інструменти цих ресурсів, провести опитування як в усній формі, так і в письмовій. То ж складається враження, що потрібно використовувати тільки ці ресурси, і результат навчання буде на належному рівні.

Однак не все так позитивно, як видається на перший погляд. Річ у тім, що під час вивчення мови, зокрема й іноземної, не можна нехтувати традиційними аудиторними заняттями. Особливість навчання української мови для іноземних здобувачів вищої освіти, як і будь-якої іншої іноземної, полягає в тому, що його мета – не лише вироблення мовної компетенції (відпрацювання граматичних і

лексичних навичок), але й вироблення та удосконалення мовленнєвої й комунікативної компетенцій (формування вміння застосувати знання з мови у відповідній ситуації спілкування). Для мовленнєвої практики потрібне відповідне середовище, яке викладач разом зі студентами моделює в аудиторії, створюючи ту чи ту ситуацію спілкування штучно й залучаючи до участі в ній студентів групи. На жаль, у жодному віртуальному середовищі таке комунікативне моделювання не буде повноцінним. І це негативно впливає на якість спілкування іноземними студентами українською мовою.

Дослідники відзначають «такі переваги дистанційної освіти, як можливість реалізувати індивідуалізований підхід до навчання, поєднувати навчально-пізнавальну діяльність із професійною, а також здатність забезпечувати зорове та слухове сприймання інформації, здійснювати об'єктивний контроль рівня сформованості мовної і мовленнєвої компетенції студентів з інших країн тощо. Окрім того, розвиток процесу дистанційного вивчення мови як іноземної надає широкі можливості доступу до основних навчальних ресурсів, необхідних для оволодіння технікою іншомовного спілкування» [1: 54]. Проте, дозволимо собі не погодитися з такими міркуваннями.

Під час дистанційного вивчення української мови студенти стикаються з низкою перешкод: умови навчання (насамперед технічні можливості), індивідуальні особливості навчання та ін. Окрім того, не всі студенти психологічно готові до самостійного навчання без безпосереднього контролю викладача (а в дистанційному навчанні такий контроль не може забезпечений вповні). Здобувачі не мають достатньої мотивації для дистанційного навчання, а відтак виникає проблема їхньої самоорганізації, що негативно впливає на результати навчання.

Таким чином, можна стверджувати, що під час навчання української мови іноземних здобувачів вищої освіти доцільно комбінувати технології дистанційного (максимальний доступ до різних джерел інформації) і традиційного («живе» спілкування у відповідному мовному середовищі) навчання, які взаємно доповняють один одного й уможливають максимально ефективне вироблення мовних, мовленнєвих і комунікативних навичок, необхідних для професійного розвитку майбутніх фахівців.

Ключові слова: освітня платформа, дистанційне навчання, іноземні здобувачі вищої освіти, українська мова.

Література:

1. Антонів О. Дистанційне вивчення мови: проблеми і методи // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2007. Вип. 2. С. 48–54.
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ ВИКЛАДАННЯ: БІНАРНІ ТА ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ З ХІМІЇ ТА АЛГЕБРИ В 7 КЛАСІ

*Макаренко В.М., Пономаренко Г.О.,
Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №123
Харківської міської ради Харківської області,
м. Харків, Україна, igvana@ukr.net, annaparf0709@gmail.com*

Opportunities of integrated binary lessons for solving tasks of educational process with the use of distance learning technologies: theory and practice

Організація освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання стала серйозним випробуванням для вчителів, учнів та батьків, змінила вимоги до підготовки та проведення уроків.

Формування соціального замовлення на нові підходи в системі освіти, нове педагогічне мислення стало передумовами впровадження в систему роботи нашого закладу інноваційного режиму навчання, який полягає у блочному викладанні предметів, об'єднанні в пари 40-хвилинних уроків. Саме такий режим надав можливість ефективно здійснювати міжпредметні зв'язки. Це спонукало до проведення нестандартних уроків, ідея яких полягає в такому структуруванні, яке б викликало інтерес в учнів і сприяло б їхньому розвитку. До нестандартних дистанційних уроків належать й інтегровані уроки, які проводяться з метою розкриття загальних закономірностей, ідей, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах.

Інтегрований урок може будуватись у межах одного навчального предмета (внутрішньопрпредметна інтеграція) або з інтегрованого змісту кількох навчальних дисциплін (міжпредметна інтеграція). Навчальний процес, який здійснюється за таких умов, передбачає вільне спілкування, обмін думками, ідеями, а найголовніше — особистісну включеність педагогів у творчу діяльність.

Бінарний урок – одна з форм інтеграції предметів. Це нетрадиційний вид уроку, який ведуть два або кілька педагогів. Загальна риса бінарного та інтегрованого уроку – побудова на тісних міжпредметних зв'язках.

Практика проведення інтегрованих та бінарних уроків дає можливість стверджувати, що такі уроки вирішують цілу низку педагогічних завдань, у тому числі дистанційного навчання.

Приклад завдань бінарного уроку з хімії та алгебри для 7 класу за темою: «Порівняння чисел. Періодична таблиця Менделєєва. Хімічні формули речовин» (Робота в ZOOM)

1. Учням запропоновані картки, на яких записані числа та букви, що застосовуються для повторення правил порівняння чисел та розгадування хімічних елементів, що стануть основою для написання формули речовини, яка буде використана у відео досліді.

а) Розмістити натуральні числа у порядку зростання, назвати хімічний елемент:

К	А	Р	Б	О	Н
11	57	75	103	111	1030

б) Розмістити десяткові дробу у порядку спадання, назвати хімічний елемент:

О	К	С	И	Г	Е	Н
17	5,1	5,01	1,7	0,1	0,01	0,001

в) Розмістити звичайні дробу у порядку спадання, назвати хімічний елемент

Г	І	Д	Р	О	Г	Е	Н
$\frac{6}{2}$	$\frac{15}{14}$	1	$\frac{9}{14}$	$\frac{5}{14}$	$\frac{3}{14}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{14}$

г) Розмістити раціональні числа у порядку зростання, назвати хімічний елемент:

К	А	Л	Ь	Ц	І	Й
-7	-3,5	0	$\frac{1}{2}$	+7,5	20	105

2. Запис хімічної речовини за розгаданими елементами $C_{12}H_{22}CaO_{14}$ та перегляд відео досліду «Горіння карбонату кальцію» або «Фараонові змії», обговорення з учнями питання: «Що важливо для вдалого проведення хімічного досліду?»

3. Відповіді на запитання та вибір за відповіддю в таблиці Менделєєва елементів із зазначеним номером, запис порядкового номеру, символу, назви елемента :

а) вказати найбільше серед чисел -17; 0; 19; -33; 0,786	
б) вказати найменше серед чисел 68,7; 344; 12; 1111; 459	
в) яке з натуральних чисел задовольняє нерівність $4 < x < 6$	
г) скільки цілих чисел належить нерівності $-2,5 < x < 0,1$	

4. Самоперевірка за запропонованими відповідями

19	К	Калій
12	Mg	Магній
5	В	Бор
3	Li	Літій

Діапазон можливостей дистанційного навчання значно ширше і залежить від фантазії, творчості та технічної підготовленості вчителя, але в будь-якому разі можна зробити висновок про те, що впровадження у практику роботи інтегрованих бінарних уроків не тільки інтенсифікує процес навчання, але і підвищує мотивацію сучасного школяра до занять, стимулює його пізнавальний інтерес і підвищує ефективність самостійної діяльності, сприяє розвитку інноваційного потенціалу вчителя.

Ключові слова: інтегрований урок, бінарний урок, дистанційне навчання

Література:

1. Математика : учеб. для 6 кл. общеобразоват. учеб. завед. с обучением на рус.яз. / Н.А.Тарасенкова, И.Н.Богатырева, О.Н.Коломиец, З.А.Сердюк. К. : Изд. дом «Освіта», 2014. 304с.
2. Алгебра : учеб. для 7 кл. общеобразоват. учеб. завед. / А.Г. Мерзляк, В.Б. Полонский, М.С. Якир. Харків : Гимназия, 2016. 256с.
3. Химия : учеб. для 7 кл. общеобразоват. учеб. заведений/ А.В. Григорович. Харків : Ранок, 2015. 192с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

*Бойко Л.О., Євлакова І.А.
ХГ №172 м. Харків Україна
zolotoverhaya86@gmail.com ira.evlakova.78@mail.com*

Online studying changes the way of getting knowledge. Online schooling go away from traditional lessons. Children of primary school use their home computers through the internet. Video and voice massages, quiz and other required material become one of the most important sources for studying.

Online studying, primary school children, teachers and pupils communications.

Актуальність. На сьогоднішній день онлайн-освіта є єдиним з головних важелів для отримання знань. Зараз онлайн-уроки розробили чи не всі заклади світу. Всі почали розуміти, що для здобуття потрібних курсів можна пройти онлайн-навчання за декілька тижнів, і ось ти вже маєш при собі знання, які були тобі так потрібні. Але ж ти й гадки не мав, що це може перейти в постійне навчання. Що від того як ти самостійно засвоїш матеріал, будуть залежати якість твоїх знань. На перший погляд це дуже просто, для початку потрібен тільки інтернет і гаджет для отримання інформації. Але далі найважливіше – якісно отримати надану інформацію. Всі ми розуміємо, що доросла людина має мету і бажання до здобуття певних знань, тому це незначна проблема сконцентруватися і поглибитися у навчання... Нажаль це не стосується наймолодших учнів, для яких зосередження уваги на відведений є великою проблемою.

Мета: застосувати дистанційну форму, як один із видів навчання; використання інтернет ресурсів для якісної форми навчання;

Матеріали та методи: Опрацьовано значна кількість відео та аудіо матеріалів, задіяно флеш-картки, постери та підручники з англійської мови.

Результати та обговорення: За період онлайн-навчання було впроваджено всі методи засвоєння знань. Учні отримали якісно підібраний вчителями матеріал для вивчення англійської мови. Більшість молодших школярів вподобали такий формат навчання, що спонукало їх бути ще уважнішими і спостережливішими. Онлайн-навчання це не тільки перевірка знань учнів, це ще й виклик для вчителя. Бо завдяки такому формату уроків, вчитель може урізноманітнювати програму, вносити свої новаторські ідеї, та показувати креативність мислення. Коли записується відео чи аудіо матеріал для обох сторін це надзвичайне досягнення. Для вчителя це в першу чергу подивитися на себе зі сторони, скорегувати матеріал, надати більше чи менше інформації, детальніше обґрунтувати завдання. Для учнів це шанс більш відповідальніше віднестися до навчання. Спроможність прослухати багато разів наданий матеріал. Втомившись, поставити на паузу, а потім продовжити навчання. Врахувавши всі ці можливості було прийнято рішення працювати у вебсервісі Гугл Класрум. Це дуже зручна платформа для надання та отримання

потрібної інформації. Завдяки цій платформі можна записувати відео та аудіо матеріал, прикріплювати файли с завданням та залишати коментарі для виконання вправ. Учень має достатньо часу щоб виконати потрібне завдання. Найулюбленіший спосіб виконання домашнього завдання для молодших школярів виявилось відеозапис читання чи розповідання тексту. В той час коли учень готується, він відчуває себе наче зіркою телебачення. Та не менш важлива для дитини відповідь вчителя, учень з задоволенням отримує відео звернення вчителя або заохочувальний коментар. Основний вид діяльності, який запроваджений вчителем у молодших класах це ігрові моменти під час уроку. Всі ми знаємо, що найцікавіші ігри для дітей це будь-які гаджети, тому якщо дитині запропонувати пограти в якусь англійську гру на повторювання слів чи відгадування загадок, то школяр з радістю виконає завдання, якщо для цього потрібен телефон чи планшет. Звичайно на сьогоднішній день це не є єдиним видом навчання, але за даних умов це великий крок до головної мети – отримання знань. Взагалі дистанційне навчання дає нам зрозуміти наскільки цінно витрачати час на здобуття знань. Це величезна праця, як для вчителя так і для учня.

Література:

1. Виховний матеріал початкової школи: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / Савченко О.Я. К. : Богданова А.М., 2009. 226с.
2. Войтків Г.В. Розвиток творчості учнів засобами STEM- освіти // Наук. записки Малої академії наук України : зб. наук. праць. К. : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2016. Вип. 8. С.223-231.
3. Наукова школа: poradnik для вчителя ; за заг. ред. Бібік Н.М. К. : ТОВ "Видавничий дім "Плеяди", 2017. 206с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Сорочинський М.В., Гаєвська Л.О., Ванда В.В.

Харківська загальноосвітня школа № 167

Харківської міської ради Харківської області (м. Харків, вулиця Гарібальді, 9)

e-mail: sch167@kharkivosvita.net.ua

Складність освітніх програм та підвищення вимог до здобувачів освіти визначають необхідність упровадження в освітній процес нових педагогічних технологій, удосконалення методики викладання предметів.

Для сучасного педагога недостатньо бути висококваліфікованим фахівцем, він має бути високоосвіченим і цікавим у спілкуванні, готовим до співпраці з учнем в єдиному інформаційно-комунікаційному просторі.

Уроки з використанням технологій дистанційного навчання мають переваги для:

- здобувачів освіти, оскільки перетворюють навчання на цікавий процес пізнання, розвивають їх інтелектуальні та творчі здібності, сприяють ефективній комунікації (додаткова інформація, консультації з усіх виникаючих питань, допомога в опрацюванні складної теми, гнучкі індивідуальні завдання з урахування потреб особистості), що формує впевненість молодій людині у власній значущості, віру в те, що вона може подолати будь-які життєві труднощі, готують до життя в сучасному інформаційному середовищі;

- учителів, бо вони самі обирають форми, методи й засоби дистанційного навчання, доцільність синхронних або асинхронних занять, розширюють межі навчальної інформації, стимулюють пошукову роботу, формують в учнів навички самоконтролю, способи забезпечення академічної доброчесності в умовах віддаленості учасників дистанційного навчання, згуртовують суб'єктів освітнього процесу на виконання спільної мети – розкрити власний потенціал здобувача освіти, сформувати основні ключові компетентності, необхідні конкурентоспроможній особистості в сучасному світі;

- батьків, які мають змогу регулярно відстежувати результати навчання учнів, а також надавати їм підтримку в освітньому процесі.

Для проведення уроків у дистанційному форматі учителі широко використовують різноманітні мультимедіа-продукти: презентації, відеоролики, комп'ютерні програми, освітні платформи Google Classroom, «На урок», «Всеосвіта» тощо.

Google Classroom інтегрований із Google Drive, YouTube, Google Docs, Gmail, має зручний інтерфейс, надає різноманітні можливості та дозволяє вдосконалити процес навчання. Необхідно зазначити, що використання Google Classroom є надзвичайно актуальним: він якісно забезпечує всі технічні умови, які доречні для реалізації методичних основ викладання, дозволяє

реалізовувати особистісно-діяльнісний, компетентностний підходи у навчанні та має ряд суттєвих переваг.

По-перше, це матеріально-технічна база. Не всі заклади мають достатнє мультимедійне устаткування. Для забезпечення роботи сервісів Google Classroom необхідним є лише доступ в мережу Інтернет на будь-якому гаджеті

По-друге, використання інтерактивних вправ на уроках дає кращий результат тоді, коли учні виконують їх індивідуально за допомогою різних Інтернет-сервісів. Саме тут у нагоді стає Classroom, адже в ньому можна прикріплювати посилання, завантажувати документи й різні завдання, які учні можуть виконати на різних етапах уроку.

По-третє, використання сервісів Google Classroom можливе як в синхронному, так і в асинхронному режимах, що стало особливо важливим в період карантинних обмежень викликаних COVID-19.

Курси, розроблені вчителями закладу на базі сервісу Google Classroom для учнів 5-11 класів, містять структуровані, автономні матеріали з відповідною тематичною спрямованістю. Створення цих курсів дозволяє модернізувати взаємодію учасників освітнього процесу, завдяки чому зникає потреба зберігати велику кількість завдань упродовж навчального року та пам'ятати терміни їх виконання.

Zoom платформа для відео й аудіо конференцій та вебінарів, яку також можливо завантажити на ПК або як додаток на гаджети, забезпечує учителю проведення онлайн – уроків з відео високої якості, пояснення навчальні теми з постійним зворотнім зв'язком зі здобувачами освіти, організацію спільних чатів для переписки й обміну матеріалами, що значно підвищує комунікацію між учасниками навчального процесу.

Уроки з використанням технологій дистанційного навчання дозволяють здобувачам освіти переглянути презентації та відеоматеріали в зручний час при виконанні домашніх завдань, підготовки до контрольних робіт, ЗНО та ДПА. Мотивація навчальної діяльності зростає суттєво.

У сучасних умовах однією із надважливих задач закладів освіти є підтримка обдарованих та здібних учнів, створення умов для розвитку потенційних творчих можливостей, поглибленого вивчення навчальних предметів. Google Classroom, Moodle, Zoom дають можливість вчителю працювати з творчими учнями класу в позаурочний час, створити гнучку й індивідуальну освітню траєкторію для кожного учня на високому рівні складності, вивчення програмного матеріалу прискореним темпом, з урахуванням прагнень дитини. Учитель може сформувати окрему ініціативну та креативну групу дітей для дистанційних занять та тренінгів для підготовки до олімпіад, турнірів, конкурсу-захисту робіт МАН, інших інтелектуальних змагань різних рівнів.

Застосування цифрових технологій має бути системним, тривалим, багатоаспектним та передбачає напружену, організовану та систематичну розумову діяльність учнів, їх внутрішню мотивацію.

Література:

1. Борсук П. Інформатизація освіти – головний етап розвитку дистанційної форми навчання // Новий колегіум. 2002. №4–5. С.32–35.
2. Жилінкова І. Дистанційна освіта: комп'ютерні телекомунікації в сучасній освітній діяльності // Управління освітою. 2003. №4. С.11.
3. Лапшина, І.С. Адаптивні підходи до моделювання освітніх процесів у системі дистанційного навчання / І.С. Лапшина // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2012. № 6. С. 42–47.
4. Введение в GoogleClassroom [Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://newtonew.com/web/vvedenie-v-google-classroom>.
5. Інтернет-сервіси для проведення експериментів [Електронний ресурс] / Режим доступу:http://dnepredu.com/uploads/editor/1437/641598/sitepage_161/files/mostepan.docx
6. <https://ru.osvita.ua/school/method/technol/1303/>
7. <https://www.pedrada.com.ua/article/rubric/79>.

ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ НАВЧАННЯ

Цупікова І.В.

Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 25

Харківської міської ради Харківської області

Email: irina567190@gmail.com

The report discusses the advantages and disadvantages of using distance education for teaching physics lessons at school.

Сьогодні однією із сучасних форм проведення уроків фізики у школі є дистанційне навчання. Нарешті вчителі ще ближче наблизилися до використання інформаційних технологій в освітньому процесі в поруч з традиційною очною формою навчання у школі.

Вчителям випала можливість застосувати дистанційні технології під час викладання програмного матеріалу. Використання майже у всіх ланках сучасного життя Інтернету і початкові комп'ютерні вміння дозволили вчителям фізики поряд з іншими вчителями застосовувати дистанційне навчання під час своєї професійної діяльності.

Які ж переваги дистанційного навчання під час вивчення на заняттях фізики? Однією з головних – це зручне використання програми, наприклад, у ZOOM (за наявності сучасного комп'ютера чи телефона, якісного Інтернету), великий інтерес до нової форми навчання, яскрава наочність і доступність матеріалу у вигляді цікавих презентацій, використання онлайн-тестів (власних або запозичених у колег, а також виконані у вигляді інформаційних або дослідницьких проектів у вигляді презентацій), наприклад, на платформі онлайн школи «На урок». Позитивного досвіду набуто при використанні онлайн тестування у реальному часі. Для підвищення наочності викладання активно застосовуються Google-додатки (презентації, спільні для редагування документи в хмарному сховищі).

Успіх при використанні програм для створення відеоконференцій насамперед лежить в завчасно підібраних з теми уроку, посилань у вигляді тексту або відео, а також в активному використанні під час уроку указок та кольорових маркерів.

Одним із важливих навиків навчання фізики є розв'язування задач як якісних, так і обчислювальних. Задачі, підібрані заздалегідь, та оформлені в Google-документах частково, можуть бути остаточно розв'язані учнями під час онлайн заняття. Необхідно додати до переваг також активний діалог з учнем під час уроку, комфортне домашнє середовище, яке заспокоює та налаштовує учня до кращого засвоєння навчального матеріалу. Більшості комфортніше працювати в домашніх умовах, їх не відволікає оточення. Дитина для цієї форми навчання повинна самостійно правильно організувати дистанційне навчання. Зазвичай учням подобається опановувати нові форми навчання.

Але, на жаль, існують і недоліки дистанційного навчання. Діти сумують за спілкуванням як з однокласниками, так і вчителями. Емоційний фон не замінить відео зв'язок, вчитель не бачить очі дітей, їх настрій, рівень засвоєності матеріалу. В таких умовах стає неможливим корегувати швидкість викладення матеріалу. Учні під час демонстрації часто відволікаються, вчителю не видно цього, деякі діти не вмикають камери, невчасно підключаються до конференції онлайн, що відволікає усіх присутніх на онлайн занятті. Зниження контролю з боку вчителя призводить до знехтування самостійним вирішенням контрольних завдань – учні використовують готові рішення, розміщені у відкритому доступі. Підготовка ж нових та унікальних завдань перевантажує вчителя.

І нарешті для участі в дистанційному форматі навчання існують необхідні вимоги як до викладача так і до учнів – це наявність сучасного комп'ютеру чи смартфона, якісного Інтернет. Дитина для цієї форми навчання повинна самостійно правильно організувати дистанційне навчання крім підручника і зошитів з ручкою, потрібно увійти відеоконференцію за короткий час у межах розкладу уроку.

Використання дистанційного навчання – це цікавий досвід застосування інтернет технологій для підвищення рівня засвоєності навчального матеріалу з фізики.

Ми чекаємо на покращення ситуації в боротьбі з COVID-19, коли діти та вчителя зможуть знову зустрітися та відновити навчальний процес у стінах шкільного закладу. Але досвід застосування інтернет технологій, може бути використано для формуванні нової програми сумісного використання очного та дистанційного формату навчання.

Поширення дистанційного навчання призводить до необхідності корегування шкільного курсу інформатики – вважаю що до програми потрібно ввести розділи на яких буде проводитись підготовка до використання різних систем дистанційної освіти.

Також треба відмітити, що підвищення обізнаності викладачів з дистанційною формою навчання покращає ситуацію з отриманням середньої освіти дітей, які не можуть з поважних причин відвідувати школу (діти-інваліди, діти з вадами зору, слуху та ін.).

Література:

1. Гуров Е.А. Дистанційна освіта як психолого- педагогічна проблема // Шляхи реформування заочної (дистанційної) вищої освіти : Всеукр. наук.-метод. конф., 11-13 жовтня 2000р ; Укр. акад. друкарства. К., 2000. С.48-49.

2. Марчук О.А. Організація дистанційного навчання фізики.

<http://timso.koippo.kr.ua/hmura14/marchuk-oleh-andrijovych-orhanizatsiya-dystantsijnoho-navchannya-fizyky/>

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ НАВЧАННЯ УЧНІВ У ЗАГАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Щербак О. В., Александров Г. М., Бисова С. М.,
Рябов О. В., Кучеренко Є. С., Ашурова І. Ю.*

Комунальний заклад

«Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 61

Харківської міської ради Харківської області

імені Героя Радянського Союзу І.О. Танкопія»

shcherbak.elena.74@gmail.com, Strikemagician1932@gmail.com, bysovasvetlana408@gmail.com,
Gromilich777@gmail.com, e.sopun2012@gmail.com, I.u.ashurova@gmail.com

Abstract. This article describes peculiarities of creating certain conditions for the work of the pedagogical staff of Kharkiv I.O. Tankopiy Secondary School # 61. The work with pupils is carried out to provide education of high quality in the quarantine period. Some variants of work experience in carrying out educational activities in the conditions of distance learning are given.

Key words: providing education of high quality, distance learning.

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи загальної середньої освіти, зокрема впровадження і розвиток дистанційної освіти (ДО), яка, завдяки такому глобальному явищу як Інтернет, охоплює широкі сфери суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку. Суть такої модернізації найбільше відбилася в законодавчих документах системи освіти. Особливого значення впровадження дистанційної освіти набуває в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО), оскільки саме ЗЗСО повинен готувати майбутніх випускників до подальшої навчальної діяльності, у тому числі й дистанційної. Освіта є одним з основних прав людини, що закріплене у 26 статті Декларації прав людини. Стаття 53 Конституції України та Закон України «Про освіту» гарантують загальний доступ до освіти незалежно від місця проживання дитини, соціального походження, стану здоров'я, мови спілкування та інших факторів.

На початку карантину (COVID-19) навесні 2020 року всі заклади освіти перейшли на дистанційне навчання.

Наразі, ситуація з COVID-19 залишається незмінною, тому ми маємо пристосуватися й отримати максимальний досвід від цього явища. Тому педагогічний колектив КЗ «ХЗОШ № 61» створив певні умови для роботи з учнями, забезпечуючи якісну освіту в цей період. Педагогами в умовах дистанційного формату навчання були застосовані дві платформи: GoogleClass та Zoom. Платформа GoogleClass – це платформа, яка створює можливості вчителю для надання завдань і отримання відповідей учнів з обов'язковим оцінюванням, рекомендаціями, терміном виконання, можливістю приєднувати не тільки посилання, а й наочний матеріал у вигляді презентацій та відео-уроків обирали. Уроки на платформі Zoom плануються заздалегідь, об'ява про проведення цього уроку розміщується для учнів напередодні його проведення в додатку GoogleClass, за 15 хвилин до уроку надається посилання на електронну

адресу учня, щоб вчасно розпочати конференції о 8.30, 9.30, 10.30, 11.30, 12.30 та 13.30. Відпрацьовували більш зручний графік, але проблема з перевантаженням Інтернет-зв'язку вносить корективи. Однак учителю недостатньо дати завдання, отримати сфотографований результат діяльності учня та оцінити його роботу. Більшість тем потребує додаткових пояснень, акцентуалізації на окремих питаннях та доповнення матеріалу підручника. Саме тому для онлайн конференцій педагоги зверталися до другої платформи – платформи Zoom. Для демонстрації наочного матеріалу у більшості вчителів виникала необхідність звернення уваги до YouTube; надання важливих об'єктів користуватися месенджерами Viber і Telegram; проведення тестів та закріплення матеріалу брали інформацію з сайтів «На урок» та «Всеосвіта». Отримані результати напруженої роботи показали, що більшість педагогічних працівників закладу освіти мають певну інформаційно-комунікаційну компетентність, але доводилося оволодівати навичками роботи з платформами та відеоконференціями разом із учнями. Заступники директора з навчально-виховної роботи та вчитель інформатики координували системність і безперебійність роботи вчителів в он-лайн і офф-лайн режимі.

Наша практика свідчить, що 30 хвилин – час, недостатній для проведення відеоконференцій. Наприклад, один з учителів математики готує презентацію з оглядом теоретичного матеріалу та детальним розв'язанням типових задач. Використовуючи можливості платформи Zoom «Демонстрація екрана» в інструментах «Панелі керування», виводить на екран правильні варіанти рішень тільки після самостійної роботи учнів. А інший вчитель математики застосовує веб-камеру, працюючи кольоровими маркерами на спеціальній білій дошці. Вчитель хімії практикує сумісне використання екрану для всіх учасників конференції на платформі Zoom.

Зараз, коли локдаун оголошений не вперше, педагогічний колектив готовий здійснювати освітню діяльність в умовах дистанційної освіти. Алгоритм такої роботи був відпрацьований не тільки під час загального карантину, а і в період дистанційного навчання окремих класів (через поодинокі випадки захворювання серед учнів).

Досвід роботи свідчить, що ефективним є використання засобів і механізмів дистанційного навчання не тільки в період карантину, а й у повсякденному житті закладу, особливо наприкінці семестру, коли школярі бажають покращити власні навчальні досягнення, допрацювавши певний матеріал.

Виходячи з зазначеного вище, можемо визначити як «плюси» так і «мінуси» дистанційного формату навчання учнів у загальних закладах середньої освіти (табл. 1).

«Плюси» так і «мінуси» дистанційного формату навчання учнів
у загальних закладах середньої освіти

Освітня діяльність дистанційного формату навчання	
Плюси дистанційного навчання:	Мінуси дистанційного навчання:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Мобільність – здобувачі освіти мають змогу отримати знання з будь-якого джерела знань (online-уроки, консультації вчителів-предметників, підручники, мережа Інтернет тощо). 2. Можливість навчання в будь-який час та в будь-якому місці. 3. Можливість для здобувача освіти самостійно встановлювати темп навчання у сприятливій атмосфері. 4. Батьки учнів мають змогу побачити, яким є рівень навчальних досягнень їхньої дитини. 5. Учитель має змогу одночасно контролювати процес навчання у всіх класах, в яких працює, та своєчасно усувати проблеми, що виникають. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатня вмотивованість учнів. 2. Відірваність школяра від учнівського середовища. 3. Нестача практичних навичок здобувачів освіти. 4. Недостатня комп'ютерна грамотність здобувачів освіти. 5. Відсутність змоги педагогів проконтролювати процес вивчення матеріалу. 6. Не всі здобувачі освіти можуть користуватись комп'ютерами, планшетами, телефонами через відсутність цієї техніки.
<i>Оцінювання діяльності здобувачів освіти в умовах дистанційного формату навчання:</i>	
Плюси оцінювання освітньої діяльності здобувачів освіти	Мінуси освітньої діяльності здобувачів освіти
<ol style="list-style-type: none"> 1. Мінімізується людський фактор, більшість робіт оцінюється автоматично. 2. Батьки мають змогу своєчасно зробити висновки про реальну академічну успішність їхньої дитини та у випадку необхідності усунути недоліки. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Педагоги не завжди можуть ідентифікувати особу того, хто виконав завдання. 4. Учителі не мають змоги оцінити рівень навченості здобувачів освіти, які ігнорують навчання.

Отже, дистанційна освіта – це насамперед навчання, тому освітній процес не припиняється, просто з'являється інший спосіб зв'язку. Тобто, в умовах дистанційного навчання здобувач освіти має пройти шлях від сприйняття інформації до її розуміння, запам'ятовування, опрацювання, відтворення до використання на різних рівнях.

Література:

1. Сисоєва С. О. Методологічні проблеми дистанційного навчання // Вісник Академії дистанційної освіти. 2004. № 2. С. 21– 28.
2. Шуневич Б.І. Теоретичні основи дистанційного навчання. Львів, 2006. 243 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СПЕЦІАЛІЗОВАНІЙ ШКОЛІ

*Зобова Г.М.,
Спеціалізована економіко-правова школа
I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземної мови
приватного вищого навчального закладу
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
Харків, Україна,
seps_h_nua@ukr.net*

Abstract. The article is devoted to the problem of using Internet technologies in interactive teaching of a foreign language. Online training is considered as a type of interactive training. An emphasis is made on the experience of distance learning a foreign language at the Specialised School of Economics and Law of the Kharkiv University of Humanities "People's Ukrainian Academy", the most popular Internet platforms for online foreign language lessons are mentioned.

Key words: Internet resources, distance learning, online lessons, foreign language teaching, Internet platforms.

Актуальність проблеми застосування сучасних технологій в освітньому процесі викликана інтеграційними і інформаційними процесами, що відбуваються в суспільстві, становленням нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір. Згідно з концепцією «Нова українська школа», згідно з рекомендаціями Європейського Парламенту та Ради ЄС володіння іноземними мовами є однією з ключових компетенцій, якими повинен володіти випускник школи. Це передбачає впровадження новітніх технологій, методів і прийомів вивчення іноземних мов, заснованих на комунікативному підході, визнаному в якості ведучого. При цьому часто використовуються мультимедійні технології, які передбачають застосування таких аудіовізуальних та інтерактивних засобів навчання, як мультимедійні презентації, відео-, аудіоролики, ресурси мережі Інтернет.

Можливості використання Інтернет-ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної учням і вчителям інформації, що знаходиться в будь-якій точці земної кулі: країнознавчий матеріал, новини з життя молоді, статті з газет і журналів тощо. На уроках англійської мови за допомогою Інтернету можна вирішувати цілий ряд дидактичних завдань: формувати навички та вміння читання, використовуючи матеріали глобальної мережі; удосконалювати вміння писемного мовлення школярів; поповнювати словниковий запас учнів; формувати у школярів мотивацію до вивчення англійської мови. Крім того, робота спрямована на вивчення можливостей Інтернет-технологій для розширення кругозору школярів, налагодження ділових зв'язків і контактів зі своїми однолітками в англійськомовних країнах. Учні можуть брати участь в тестуванні, вікторинах, конкурсах, олімпіадах, що проводяться по мережі

Інтернет, листуватися з однолітками з інших країн, брати участь в чатах, відеоконференціях і т.д. Учні можуть отримувати інформацію з проблеми, над якою працюють в даний момент в рамках проекту.

Використання Інтернету при комунікативному підході до навчання іноземної мови якнайкраще мотивовано: його мета полягає в тому, щоб зацікавити учнів у вивченні іноземної мови за допомогою накопичення і розширення їх знань і досвіду. Комунікативне завдання має пропонувати учням проблему або питання для обговорення, причому учні не просто діляться інформацією, а й оцінюють її. Основним же критерієм, що дозволяє відрізнити цей підхід від інших видів навчальної діяльності, є те, що учні самостійно вибирають мовні одиниці для оформлення своїх думок [1].

В даний час, в умовах карантинних обмежень внаслідок пандемії коронавірусу і періодичного переходу українських шкіл на навчання в дистанційному форматі, використання Інтернет-ресурсів набуло особливої актуальності. Необхідно зазначити, що дистанційне навчання іноземної мови має свої особливості, адже іноземна мова не є теоретичною дисципліною, і на меті – не тільки володіння мовною компетенцією, а й володіння комунікативною компетенцією.

Дистанційне навчання в Спеціалізованій економіко-правовій школі Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» (СЕСШ ХГУ «НУА») в період карантину стало своєрідним викликом для вчителів іноземної мови. Перехід на нову форму навчання зайняв багато годин самонавчання і роботи над собою. Спочатку складно було звикнути до такої організації роботи, але з введенням дистанційного навчання вчителі й учні освоїли багато цікавих програм і додатків, через які можна організувати навчання іноземної мови в тій мірі і в тому форматі, в якому це необхідно.

Ефективне дистанційне навчання іноземної мови має будуватися на базі добре побудованого віртуального мовного середовища. Сьогодні в Інтернеті існує величезна кількість електронних освітніх майданчиків, за допомогою яких ми хоча б якось можемо продовжити навчання дітей іноземної мови і не втратити ті результати, які напрацьовували раніше. Найбільш оптимальною платформою для проведення онлайн-уроків іноземної мови вчителями СЕСШ стала платформа Zoom. Zoom – це платформа для онлайн-зустрічей, яка також має інструментарій для проведення уроків в онлайн-форматі. Платформа дозволяє включити трансляцію свого екрану, показувати презентації, ділити учнів на пари або групи в «сесійних залах». У Zoom можна скористатися дошкою для записів, на якій можна проводити роботу над помилками, давати завдання. Вчителі СЕСШ, які викладають англійську мову в початкових класах, обрали для онлайн-уроків Інтернет-платформи ClassDojo та LearningApps. На платформі ClassDojo вчителі мають можливість виставляти оцінки учням, відмічати їхню присутність та контролювати відвідуваність уроків, додавати до групи класу батьків і ділитися успіхами, фотографіями та зайнятістю студентів. LearningApps – це онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою або як індивідуальні вправи для учнів.

Взаємодія всіх учасників освітнього процесу – один з найважливіших факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти. В умовах дистанційного навчання, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу: адміністрацією школи, вчителями, учнями і батьками – набуває особливої важливості [2]. Однією з основних вимог, що пред'являються до навчання іноземних мов з використанням Інтернет-ресурсів, є створення інтерактивності. Навчаючи справжньої мови, Інтернет допомагає у формуванні вмінь і навичок мовлення, а також в навчанні лексики й граматики, забезпечуючи щиро зацікавленість і, отже, ефективність.

Література:

1. Поддуба С. Г. Инновационные технологии в обучении английскому языку [Электронный ресурс]. Доступ: <http://samson-corp.ru/Developments/MM23/mm23-18.pdf>. Дата звернення: Дек. 06, 2020.

2. Організація дистанційного навчання в школі. [Електронний ресурс]. Доступ: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>. Дата звернення: Дек. 06, 2020.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ» В УМОВАХ «ЗМІШАНИХ» ФОРМАТІВ НАВЧАННЯ

Рябко А. О.,

*Спеціалізована економіко-правова школа I-III ступенів з поглибленим вивченням
іноземної мови приватного вищого навчального закладу*

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,

Харків, Україна

pidzemellya@gmail.com

Abstract. Traditional and online education can and should be combined. Their harmonious interaction is called blended learning. In general, it is a combination of offline and online learning in different proportions. This is not only the active use of technology to find material and gain new knowledge, but also a combination of different approaches, ways of presenting material, types of work.

Key words: blended learning, distance learning, history.

Традиційну та онлайн-освіту можна і потрібно поєднувати. Їх гармонійну взаємодію називають змішаним навчанням.

Термін “змішане навчання” (в англomовній літературі – blended або hybrid learning) має різні визначення у літературі. Загалом це – поєднання офлайн- (або особисто, “на місці”) та онлайн-навчання у різних пропорціях. Сама концепція з’явилася ще в 1990-х як протипага онлайн-навчання, проте вивчати та впроваджувати її почали лише з 2000-х.

На перший погляд, основна відмінність змішаного навчання від звичайної системи – активне використання технологій, щоб знайти матеріал і отримати нові знання. Так, технології стають повноцінною частиною навчального процесу. Проте йдеться також і про поєднання різних підходів, способів подачі матеріалу, видів роботи. Наприклад, частина інформації розподіляється на групову роботу, частина – на самостійне вивчення. Це не залежить від того, відбувається це у класі чи дистанційно.

За змішаного навчання відмінною також є роль вчителів. Тут вони – фасилітатори навчального процесу. Тобто, люди, які організують колективне обговорення так, щоб усі учні були максимально залучені, а проблеми вирішувалися швидко й ефективно. Відтак, основна мета вчителів — не оцінити учнів на екзамені, а активно взаємодіяти з ними, відстежувати прогрес та допомагати у разі потреби. Так вчителі перестають бути просто спостерігачами і займають роль менторів.

Переведення частини процесу в онлайн відрізняє змішане навчання від звичної для України системи — у класі з зошитами та підручниками. Наприклад, учні можуть опрацьовувати теоретичну частину вдома, переглядаючи відео та вивчаючи супровідні матеріали. Після цього на уроці з вчителями та однолітками виконують практичні вправи або працюють у групах над проектом. За такої моделі вчителі стають модераторами освітнього

процесу. Під час роботи вони визначають, наскільки добре розуміють тему окремі учні, і внаслідок цього можуть змінювати спосіб роботи з класом .

Основні компоненти змішаного навчання:

1. Живі події. По суті, “живе спілкування” передбачає частину звичної роботи “в аудиторії” з вчителями та іншими учнями. Залежно від системи змішаного навчання у конкретному випадку кількість та тип офлайн-активності будуть різними. Проте, вона — необхідна як частина навчального процесу.

2. Онлайн-контент (самостійне навчання). Під час такого типу роботи учень(-ниця) самостійно опрацьовує матеріали у зручному для нього (неї) темпі та місці. Важливо, щоб учителі надавали повні та зрозумілі інструкції щодо тієї роботи, яку має самостійно зробити учень.

3. Співпраця. Поєднує два ключових елементи: робота з однолітками і робота з вчителями. Завдяки роботі з однолітками учні можуть знаходити нові рішення та ділитися отриманим досвідом та знаннями. Через особисту роботу з вчителем(-кою) учень(-иця) може отримувати відповіді на індивідуальні запитання та уточнювати незрозумілі моменти. Така модель повинна бути створена для конкретного типу навчання та курсу. Важливо, що подібна співпраця може відбуватися як у класі під час виконання групових завдань, так і через електронну пошту чи соціальні мережі.

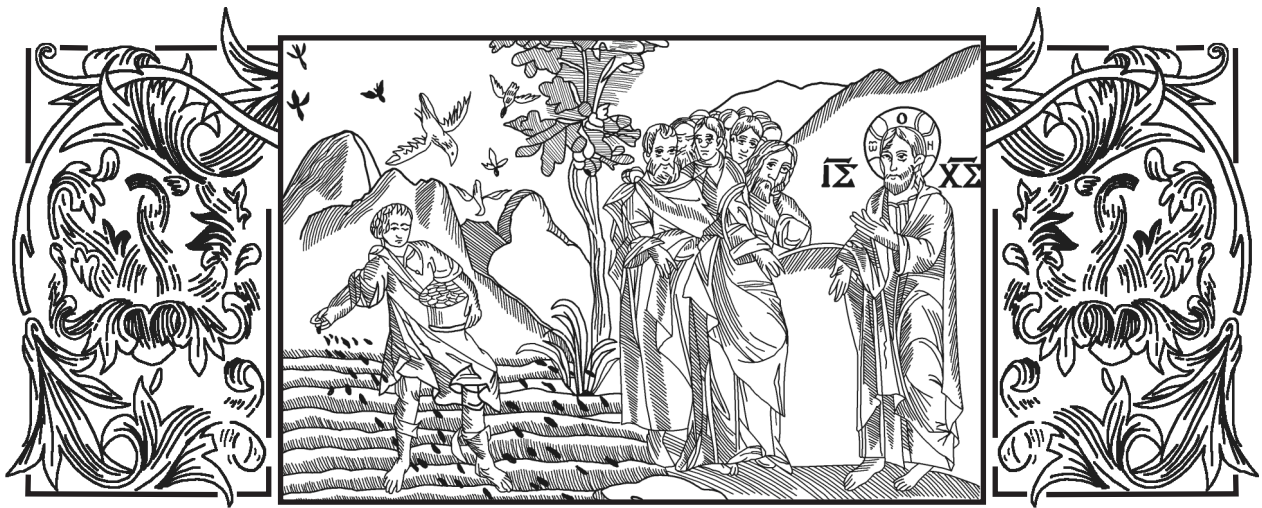
4. Оцінка. Оцінка важлива як для учнів, так і для вчителів. Учні можуть стежити за своїм прогресом, а вчителі натомість — оцінювати їхні знання та корегувати процес навчання через індивідуальне інструктування. Учневі(-ниці) надають пояснення щодо проходження певного курсу. Така модель повинна бути створена для конкретного типу навчання та курсу. Щоб зрозуміти, як учні сприймають матеріал та як покращити цей процес, вчителі можуть використовувати і тестування.

5. Додаткові матеріали. Додаткові матеріали можуть охоплювати роздруковані матеріали, схеми, корисні ресурси тощо.

Література:

1. Змішане навчання: сутність та переваги у сучасному світі. [Електронний ресурс]. Доступ: <http://blog.ed-era.com/blended-learning-sut-pierievaghi-ta-uspishni-prikladi/>. Дата звернення: 27 Окт., 2020.

2. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. [Електронний ресурс]. Доступ: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenvchannia-bookletspreads-2.pdf>. Дата звернення: 27 Окт., 2020.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЗРАЗКИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ LIFELONG LEARNING (LLL)

*Іванова О. А.,
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
м. Харків, Україна,
olgaiva.nua@gmail.com*

Abstract. The paper is focused on the methodological approaches to the organization of scientific activity with highlighting its importance for the participants of the educational process in the current context. The multimethodology is regarded as a means of development of scientific activity under conditions of continuing education. Special attention is paid to the system of control and mechanism of implementation of research work in the context of lifelong learning.

Key words: continuing education, lifelong learning, model, multimethodology, research work.

В сучасних умовах функціонування освітньої системи науково-дослідницька діяльність (НДР) університетського викладача, вчителя і в цілому всіх учасників освітнього процесу є ядром цілісної системи. Під системою діяльності учасників освітнього процесу з особливим акцентом на викладачів, в даний час мається на увазі «взаємопов'язана сукупність нерівноцінних за своєю суттю елементів, які в єдності розкривають цілісність діяльності будь-якого викладача» [4, с. 603]. Тобто науково-дослідницька діяльність і викладання є системоутворюючими елементами цілісної системи діяльності викладача.

Існує безліч методологічних підходів до аналізу сучасних тенденцій в освіті. Серед них велике значення надається науково-дослідницької підготовки. Вивченню даного напрямку сучасні дослідники приділяють велику увагу. Воно отримало розвиток у вітчизняній педагогіці і психології. У сукупності існуючих підходів, до організації НДР серед компетентнісного і інтерактивного підходів, які, як правило, реалізують окремі завдання при організації НДР, комплексний підхід охоплює різні напрямки, спрямовані на результат, при цьому враховує, що найчастіше науково-дослідницька діяльність учасників освітнього процесу не виділяється окремо від безпосередньо навчального процесу [2]. Таким чином, можна відзначити, що вивчення наукової діяльності та підвищення її ефективності вимагає застосування методології комплексного підходу. Особливо актуальним такий підхід є в умовах освітньої моделі безперервної освіти, так званої моделі lifelong learning (LLL).

В даний час існує високий ризик протиріччя між суспільним очікуванням про цілісний вигляд вченого-педагога і реальними можливостями освітньої системи та дослідницької інфраструктури в навчальному закладі, які покликані забезпечувати необхідну якість освіти і наукового зростання в сучасних умовах [1].

Значним методологічним науковим потенціалом в даний час володіє система безперервної освіти, яка успішно реалізується в Харківському

гуманітарному університеті «Народна українська академія» (ХГУ «НУА»), який по праву є навчально-науковим комплексом, де всі учасники освітнього процесу: учні, студенти, вчителі, викладачі вищої школи залучені до наукової роботи в тому чи іншому обсязі [3].

Даний вид діяльності здійснюється за допомогою роботи наукових шкіл і наукових лабораторій академії, реалізуючи, так звану наскрізну тематику НДР, а в комплексі наукова робота об'єднується загальноакадемічною науковою тематикою «Інтелектуальний потенціал суспільства в умовах перманентних соціальних змін: шляхи збереження і розвитку». Гострота проблеми полягає в тому, що наукова діяльність в умовах реалізації моделі lifelong learning повинна бути нерозривно пов'язана з викладацькою, що забезпечує високу кваліфікацію викладацького складу, передову якість освіти, відтворення в системі освіти наукових кадрів та ін. Комплексний підхід безперервної підготовки вирішує дану проблему шляхом побудови ефективної системи управління та мотивації в ході реалізації НДР.

Загалом система координації наукової діяльності охоплює всіх суб'єктів освітнього простору ХГУ «НУА», що дозволяє їй бути достатньо ефективною. Чітко окреслена лінія координації й контролю наукової діяльності дозволяє системно планувати й реалізовувати найсміливіші плани, охоплюючи як стратегічні, так і тактичні зони, оперативно доводити до викладачів, студентів і школярів інформацію, а також оцінювати ефективність їх інтеграції в наукові проекти ХГУ «НУА».

Література:

1. Иванова О. А. Организация научно-исследовательской работы в системе непрерывного образования // Вчені зап. Харків. гуманітар. ун-ту «Нар. укр. акад.». Харків, 2018. Т. 24.
2. Иванова О.А. Комплексний підхід до організації науково-дослідної роботи в навчальному закладі неперервної освіти // Университетско-школьные кластеры: мировой опыт и перспективы его адаптации в Украине : материалы XVIII ежегод. Междунар. науч.-практ. конф., 14 февр. 2020 г. Харьков, 2020.
3. Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем (первый опыт становления и развития в Украине). Харьков : Изд-во НУА, 2011.
4. Перелік основних видів наукової роботи науково-педгогічних працівників вищих навчальних закладів // Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. Київ, ФОРУМ, 2003.

МОДЕЛЬ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО КУРСУ
В ПРОГРАМІ УНІВЕРСИТЕТУ
(досвід Університету Ольборг, м. Копенгаген, Данія)

Хільковська А.О.,
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
м. Харків, Україна,
asia.khilkovska@gmail.com

Abstract. The paper outlines the key principles of Problem-Based Learning, professional training in Aalborg university (Copenhagen, Denmark) is based on, and which representatives of KhUH “PUA” became aware of through MILETUS project “Higher Education Capacity Building”.

Key words: problem-based learning, group work, problem-solving

Проблемно-орієнтоване навчання (або проектне навчання, PBL) визначається як метод, що використовує проблему як стартову точку для пошуку, здобуття та осмислення нового знання. Цей підхід робить здобуття знань активним процесом, бо студент накопичує їх в результаті практичної діяльності та самостійної інтерпретації отриманого досвіду, а також інтерактивним, адже в процесі вирішення проблеми, нові знання природно інтегруються з тими, що вже є в наявності.

Аби проблемно-орієнтований курс ефективно вирішував ці завдання, важливо правильно вибудувати його програму та визначити цілі та завдання кожного етапу. В ході реалізації проекту MILETUS “HigherEducationCapacityBuilding” нам пощастило познайомитись з тим, як будується така програма в університеті Ольборг (Копенгаген, Данія), де ключовими для курсу (проекту) є наступні етапи:

1) Формування ефективної дієздатної групи (знайомство з методом PBL – знайомство учасників групи – відеовізитка учасника – Team-buildingactivities – кейс /міні-проект – розподілення ролей/обов’язків між учасниками – підписання групового контракту);

2) Знайомство зі сценарієм, реально існуючою проблемою, (дискусія/*brainstorming*, в результаті якої виявляється та формулюється проблема – обговорення та формулювання питань дослідження (*ResearchQuestions*), які визначають напрямок пошуку – розподілення завдань між учасниками групи);

3) Презентація результатів попереднього пошуку (розміщення індивідуальних звітів в файлах загального доступу – презентація під час групової зустрічі – обговорення нової інформації – формулювання гіпотези (яка буде перевірятися під час пошуку вирішення проблеми) або переформулювання проблеми і висунення нових питань дослідження);

4) Проведення дослідження, пошук відповідей на питання та колективна робота над вирішенням проблеми;

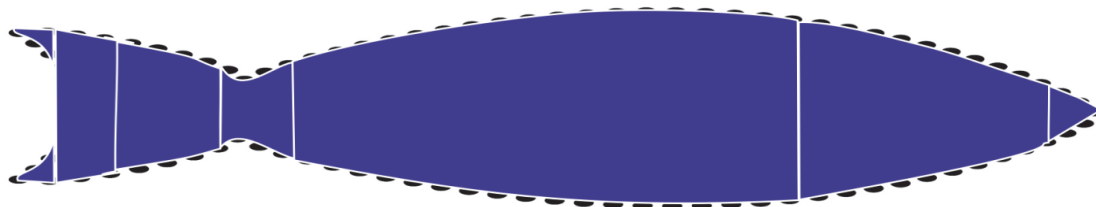
5) Презентація готового продукту (стислий зміст проведеного дослідження, викладення рішення, що пропонується, та рефлексія стосовно

навичок та компетентностей, що були здобуті під час реалізації проекту) в формі есе, мультимедійної презентації, постерів (*Research posters*) та пропозицій для стейкхолдерів (компаній, муніципалітетів, шкіл та університетів).

Для ілюстрації складових проблемно-орієнтованого курсу університет використовує наступну схему:

THE PROBLEM BASED LEARNING FISH

- 1- вступ,
- 2- попереднє формулювання проблеми,
- 3- попередній аналіз,
- 4- формулювання проблеми,
- 5- дослідження,
- 6- вирішення проблеми,
- 7- висновки.

Якою є роль викладача в запропонованій схемі? Викладач виконує роль фасилітатора, допомагає студентам досягати поставлених ними цілей, контактує зі стейкхолдерами та знаходить актуальні проекти, приймає участь у першому зібранні групи, при необхідності, допомагає формулювати питання дослідження, моніторить роботу над вирішенням проблеми, іншими словами, весь час знаходиться на зв'язку, радить і оцінює результати роботи.

Що саме є об'єктом оцінки в проблемно-орієнтованому навчанні? Це може бути і постановка проблеми, і робота з інформацією, методи дослідження, застосовність/придатність рішення, що пропонується, його наукова ґрунтовність, якість групової роботи, а також і сам груповий контракт, рефлексія кожного з учасників та інші види письмових робіт.

30 кредитів, що студент університету Ольборг отримує за один семестр розподіляються наступним чином: три теоретичні дисципліни, що вивчаються, складають 15 кредитів, по 5 – кожна, паралельно протягом семестру реалізується один проект (проблемно-орієнтований курс), що дорівнює 15 кредитам. Кожен проект є міждисциплінарним та включає різноманітні форми роботи та взаємодії учасників.

Проблемно-орієнтоване (проектне) навчання дозволяє студентам здобувати найважливіші професійні компетентності, такі як «гнучкі навички»: вміння самостійно виявляти та вирішувати проблеми, взаємодіяти з іншими, структурувати та планувати свою діяльність, рефлексувати з приводу вищеозначеного, мислити критично.

Література:

1. С. Г. Поддуба. Инновационные технологии в обучении английскому языку [Электронный ресурс]. Доступ: <http://samson-corp.ru/Developments/MM23/mm23-18.pdf>. Дата звернення: грудень. 06, 2020.

НАВЧАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

*Белоусова О.В.,
Спеціалізована економіко-правова школа
I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземної мови
приватного вищого навчального закладу
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
м. Харків, Україна,
sepsn_nua@ukf.net*

Abstract. This article examines the problem of preparing high school students to choose a professional future as the most important thing in their future lives. It presents the experience of the People's Ukrainian Academy in organizing career guidance work with schoolchildren, describes the role and methods of educational excursions and features of their conduct in the digital age, the role of graduates of the People's Ukrainian Academy in implementing the career guidance program "How to turn a dream into a profession."

Key words: system of professional orientation, professional self-determination, initial excursion, choice of professions, pedagogical technologies, competence.

Соціально-економічні зміни в українському суспільстві вимагають від системи освіти формування особистості з високим рівнем життєвої компетентності, функціональної грамотності, здатної до безперервної професійної освіти, саморозвитку та професійного самовизначення. У зв'язку з цим важливим соціально-економічним завданням є створення та послідовний розвиток системи профорієнтації. Зазвичай, вибір професії молодими людьми відбувається на основі зовнішньої привабливості, наприклад, за рівнем зарплатні, іміджу установи, престижності професії, за прикладом батьків, друзів тощо. При цьому ігноруються, нехтуються якості власної особистості.

Низка останніх сучасних досліджень Т. Бобко, М. Коляновської, О. Моріна, А. Назарчука, В. Туляєва, М. Шабдінова присвячені розкриттю особливостей здійснення профорієнтаційної роботи, використання ефективних профорієнтаційних технологій при підготовці школярів до професійного самовизначення у навчально-виховному процесі сучасної школи.

Однак, незважаючи на широке відображення питання в спеціальній літературі, проблема визначення психолого-педагогічних технологій підготовки учнівської молоді до вибору професії, безперечно, є актуальною й своєчасною саме зараз, коли на сучасному ринку праці відбуваються суттєві зміни, зникають звичні професії, з'являються нові, зростають вимоги до фахівців різного профілю. Сучасна школа повинна підготувати учнів до цих змін і допомогти знайти правильний професійний напрямок.

Навчальна екскурсія – це одна з форм організації пізнавальної діяльності учнів, спрямованої на одержання й аналіз професіографічної інформації безпосередньо в конкретних умовах професійної діяльності. Навчальні екскурсії дають можливість за допомогою безпосереднього спостереження, що супроводжується необхідним поясненням, ознайомити учнів з основними структурними елементами аналізу конкретної професійної діяльності. Вона допомагає їм набутти вміння самостійно аналізувати професії і співвідносити свої особисті якості з вимогами, які висуваються тією чи іншою професією до психологічної сфери особистості.

Навчальна екскурсія передбачає три обов'язкових етапи: підготовчий, змістовно-організаційний, підсумковий, буди обґрунтованими, ретельно спланованими та проводитись систематично.

В Народній українській академії розроблена, то реалізується програма профорієнтації школярів «Як зробити мрію професією» яка охоплює учнів з перших до одинадцятих класів. Метою програми є :допомога школярам зробити свідомий вибір професії, формування психологічної готовності до здійснення свідомого вибору , який буде відповідати індивідуальним особливостями кожної особистості, підвищення компетентності учнів в області планування кар'єри.

Для кожної вікової категорії визначені конкретні задачі, які відповідають віковим особливостям.

Програма передбачає різні форми роботи: психологічні тренінги, презентації професій батьків, тематичні уроки тощо. Значне місце в програмі приділяється екскурсіям на різні підприємства, зустрічам з підприємцями та керівниками різних. Для учнів 10-х класів в рамках програми реалізується проект «Школа підприємництва» учасники якого не тільки знайомляться з роботою підприємств, працюючих в різних галузях таких як виробництво, легка промисловість, готельний, туристичний, ресторанний бізнес, ІТ-компанії, але й розробляють бізнес-плани власних підприємств.

Спеціалізована економіко-правова школа НУА є структурним підрозділом науково-освітнього комплексу «Народна українська академія». Це дозволяє долучати до профорієнтаційної роботи не тільки вчителів та батьків, а і викладачів профільних кафедр ті випускників Харківського гуманітарного університету НУА, які мають свій успішний бізнес. На відміну від екскурсій, які пропонують туристичні компанії, навчальні екскурсії, організовані на підприємства батьків та випускників повністю відповідають поставленим цілям. Крім того, такі екскурсії для учнів проводяться безкоштовно, що робить їх доступними до всіх. В період дистанційного навчання та адаптивного карантину екскурсії проводяться дистанційно. Сучасні цифрові технології дозволяють учням побачити роботу підприємств онлайн та поспілкуватися з їх засновниками щодо специфіки окремих професій, тенденцій на ринку праці та представити систему вимог професії до психологічної структури особистості.

Література:

1. Грецов А. Г. Психология жизненного успеха для старшеклассников и студентов. Санкт-Петербург : Питер, 2007.
2. Синявський В. В. Професійна орієнтація у реформуванні загальноосвітньої та професійної школи // Педагогіка і психологія професійної освіти, 2000.
3. Федоришин Б. О. Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації : дис. ... д-ра пед. наук. Київ, Україна, 1996.
4. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи. Київ : Центр навч. літ-ри, 2006.

ЕМОЦІЙНО-РУХОВА ПСИХОТЕХНІКА ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ ДОВІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДОШКІЛЬНЯТ

Король О. Р.

*Спеціалізована економіко-правова школа
I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземної мови
приватного вищого навчального закладу
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
м. Харків, Україна,
helenkorol99@gmail.com*

Abstract. The article shows the relevance of the development of arbitrary behavior in preschool children. At the same time, emotional-motor psychotechnics are considered as a direction of psychological and pedagogical assistance in overcoming the child's problems by solving practical tasks on the material of figurative-motor exercises with rich emotional content.

Key words: arbitrary behavior, arbitrariness, psychological and pedagogical assistance, emotional-motor psychotechnics, preschooler.

Розвиток довільної, тобто керуємо, поведінки є актуальною психолого-педагогічною проблемою. За словами Л. С. Виготського, оволодіння процесами власної поведінки складає сутність культурного розвитку людини [1, с. 316]. Більшість дослідників (Виготський, Запорожець, Ельконін, Смірнова, Гіппенрейтер, Гребеннікова, та інші) в якості фундаментальної властивості поняття «довільна поведінка» називають його усвідомленість, або свідомість.

Поняття «довільність» часто порівнюють з поняттями «воля» та «мимовільність», із виявленням зв'язків та відмінностей між ними. Так, мимовільні рухи – це спонтанні, несвідомі, некеровані рухи. І щоб перетворитися в довільні (керовані), вони повинні відчуватися, тобто усвідомлюватися.

В якості синонімів «довільності» зарубіжні автори застосовують поняття «саморегуляція і самоконтроль», розуміючи під ними слідування зразкам соціального, схвалюваної поведінки. У дітей з'являється здатність до гальмування рухової активності, стримування сильних емоцій, підпорядкування своєї поведінки вимогам конкретної ситуації.

Останнім часом розвиток довільної поведінки у дітей найчастіше розглядається з точки зору їх психологічної готовності до початку регулярного шкільного навчання [5], що вимагає вміння управляти собою, виконувати загальні для всіх правила, що розглядається як найважливіша складова шкільної зрілості.

Розвиток довільних дій і рухів дитини може задаватися дорослим: передаючи дитині культурні норми поведінки, засоби діяльності, він виступає посередником між культурно-історичним досвідом і дитиною, яка освоює цей досвід. Таким чином, формування довільних дій і рухів є опосередкованим, завдяки участі в цьому процесі дорослого. В силу цього довільність піддається тренуванню, розвитку в результаті навчання.

Важливо навчити дітей керувати своєю поведінкою, своїми діями, емоційними станами. Тому актуальним є запит на методи роботи з дітьми, що розвивають у них таку здатність.

Розвиток довільної поведінки традиційно вирішується різними педагогічними методами. Серед них так звані ігри з правилами: на фізичну компетенцію, або рухливі; «шансові»; на розумову компетенцію, або стратегічні. Відносно недавно стали з'являтися нові методи в руслі психолого-педагогічної допомоги дошкільникам, наприклад емоційно-рухова психотехніка [3].

«Емоційно-рухова психотехніка для дошкільнят – це напрямок психолого-педагогічної допомоги дітям в подоланні їх психологічних проблем на основі знань про психіку дитини, що виявляються в особливостях функціонування його тіла, характеру протікання виразних рухів; допомога здійснюється шляхом вирішення практичних завдань при використанні образно-рухових вправ з насиченим емоційним змістом» [3, с. 142-143]. Методами емоційно-рухової психотехніки, що дозволяють створювати умови і організовувати рухову діяльність для подолання дитиною своїх труднощів, є різні ігри та вправи, спрямовані на розвиток образно-просторового орієнтування, розвиток емоційно-рухової регуляції і впевненості в собі, емоцій і спілкування. В результаті таких розвиваючих ігор та вправ у дітей активізується бажання спілкуватися і взаємодіяти з однолітками, розвивається вміння робити це ефективно, з'являється самостійність і бажання допомагати іншим [2, 4].

Дана технологія, згідно зі спостереженнями, може сприяти подоланню проблем дитини в розвитку довільної поведінки.

Література:

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений в 6-и т. Т.4. Москва : Педагогика, 1984.
2. Горшкова Е. В. . О «говорящих» движениях и чудесных превращениях. Москва : Дрофа, 2007.
3. Горшкова Е. В. Психолого-педагогическая помощь дошкольникам с использованием методов психотехник, основанных на движении // Дошкольник. 2020. №17.
4. Е. В. Горшкова. Развитие выразительных движений у дошкольников. Москва : Авторский клуб, 2018.
5. Гуткина Н. И. . Психологическая готовность к школе. Санкт-Петербург : Питер, 2004.

ДІАЛОГОВІСТЬ ЯК ОДИН З ПРИНЦИПІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ

Ніколаєва С.В.

Спеціалізована економіко-правова школа

I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземної мови

приватного вищого навчального закладу

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,

м. Харків, Україна,

svetlananikolaeva513@gmail.com

Abstract. The abstracts consider the construction of the process of physical education with the active participation of students in it, their awareness of the values of physical exercises for their all-round development. The use of the principles of physical education and their practical implementation in the educational process. The construction of physical culture lessons in accordance with general pedagogical and methodical principles is considered.

Key words: physical education, principles of consciousness and activity, physical improvement.

Педагогічна взаємодія пропонує взаємний і плідний розвиток якостей особистості вчителя і його учнів на основі рівності в спілкуванні і партнерства в спільній діяльності. Педагогічна взаємодія, співпраця виконує розвиваючу роль для кожного учасника. З одного боку, вчитель допомагає учням в їх розвитку (розумовому, моральному, фізичному, емоційному), а з іншого боку, учні стимулюють розвиток і вдосконалення вчителя, його професійно педагогічних, загальнолюдських якостей особистості.

Всі явища і процеси в природі і житті підпорядковані певним закономірностям і розвиваються відповідно до них. Ці закономірності існують в природі незалежно від волі людини. Таким закономірностям, як показують наукові дослідження і практичний досвід, підпорядкований і процес фізичного виховання. Пізнання цих закономірностей, їх вивчення допомогли виробити певні позиції, згідно з якими можна краще керувати процесом фізичного виховання учнів. Позиції, що визначають найбільш загальні, відправні положення керівництва процесом фізичного виховання, в теорії фізичного виховання одержали назву принципів. Знання принципів та їх практична реалізація роблять процес фізичного виховання школярів ефективним і є відображенням демократизації навчально-виховного процесу. Правильно організований навчальний процес – це сукупність дій учителя й учня. Однак до недавнього часу заняття фізичними вправами розглядалися і проводились тільки з позицій діяльності вчителя, ігноруючи або недостатньо враховуючи психофізичний стан учнів. При такому підході в основу взаємодії вчителя і учнів були покладені переважно авторитарні, а не стимулюючі методи навчання, які не тільки не викликають активності учнів, а пригнічують її, роблячи дітей байдужими.

Отже, ігноруючи загальні педагогічні положення, згідно з яким все зовнішнє може бути засвоєно людиною тільки з допомогою його власної

діяльності. Учніам необхідно дати такі стимули до вдосконалення, які закладені в сам процес фізичного виховання. Вчитель повинен виходити з того, що результат навчання дорівнює похідною здібностей на старанність. Якщо старанність рівна нулю, тоді і результат отримаємо нульовий, тому цю старанність необхідно викликати. Досвід показує: якщо учень розуміє суть поставленого завдання і зацікавлений в її вирішенні – це прискорює хід навчання. Ця закономірність і лежить в основі принципу свідомості і активності. У методичній літературі можна зустріти виділення принципів свідомості та активності як самостійних. У практиці процеси осмислення і активності взаємообумовлені. Осмислення неможливо без активної участі у ньому особистості учня. У свою чергу, активність можлива лише після осмислення мети діяльності. Правда, активність можна стимулювати вимогливістю, оцінкою, похвалою, але вона не така ефективна, як та що базується у свідомості учня.

Дуже важливо в педагогічному сенсі ясно уявляти діалектичний характер взаємозв'язку змісту і форми занять фізичними вправами. Специфічним змістом тут є, перш за все, активна, спрямована на фізичне вдосконалення практична діяльність. Вона складається з ряду відносно самостійних елементів: самі фізичні вправи, підготовка до їх виконання, активний відпочинок і т. д. Порівняно стійкий спосіб об'єднання елементів змісту становить форму занять фізичними вправами.

У кожному разі форма повинна відповідати змісту заняття, що є корінною умовою якісного його проведення.

Заняття з фізичних вправ будуються відповідно до загально педагогічних принципів, загальними і методичними принципами системи фізичного виховання. Вони конкретизуються і доповнюються стосовно уроку наступними вимогами:

1. Вплив уроку має бути всебічно-освітнім, виховним і оздоровчим.
2. Навчання і виховання учня повинно здійснюватися на всьому протязі уроку – з першої хвилини до останньої.
3. На уроці, як і в інших формах занять, слід всіляко уникати методичних шаблонів. Необхідність урізноманітнити зміст і методику уроків обумовлена постійним ускладненням завдань, динамікою зрушень, що відбуваються в організмі учнів, мінливістю зовнішніх умов.
4. Потрібно залучати учнів в навчальну діяльність всіх в рівній мірі, але, в той же час, з урахуванням індивідуальних особливостей. Тільки так можна досягти однорідного для всіх ходу навчально-виховного процесу протягом тривалого часу і тим самим уникнути їх відсіву або появи відстаючих.
5. На занятті слід ставити абсолютно конкретні завдання і краще так, щоб їх можна було вирішити саме на даному занятті. Рішення загальних завдань навчально-виховного процесу досягається виконанням системи приватних, конкретних завдань. Досягти мети можна за умови успішного завершення кожного з уроків і органічної спадкоємності їх.

Для загальної інтенсифікації уроку вчитель повинен добре володіти прийомами організації всіх видів діяльності на занятті. По ходу уроку важливо

збільшувати дієвість способів концентрації уваги учнів. Чим інтенсивніше воно буде, тим швидше можна очікувати успіху. Дозування інтенсивності фізичних вправ досягається рядом методичних прийомів прямого і непрямого регулювання рухової діяльності.

Навчально-педагогічний процес в області фізичного виховання спрямований на зміцнення здоров'я підростаючого покоління, підвищення рівня фізичної підготовленості та забезпечення на цій основі високої працездатності, творчої активності, а в подальшому – трудовому довголіттю.

Література:

1. Белорусова В. В. Фізична освіта. Москва : Логос, 2003.
2. Богданов Г. П. Фізичне виховання школярів. Москва : Справа, 2004.
3. Вільчковський Е. С. Фізичне виховання. Москва : Логос, 2004.
4. Доман Г. Як зробити дитину фізично досконалим. Москва : Аст, Акваріум, 2004.
5. Кенеман А. В. Теорія і методика фізичного виховання. Москва : Сфера, 2002.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УДОСКОНАЛЕННІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

*Радченко І. В.,
Спеціалізована економіко-правова школа
I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземної мови
приватного вищого навчального закладу
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
Харків, Україна,
innaliza@rambler.ru*

Abstract. Today, in the changing techno sphere, a new information environment of human habitation is rapidly emerging. Computer communications form a new field of information culture. Networks constitute a new social morphology of human communities, and the spread of "network" logic is increasingly affecting people's daily lives.

With the widespread use of online learning there is a serious problem, the essence of which is that not all teachers and students have special training in the field of information and digital training, as well as technical support of educational institutions that allow you to create online educational resources.

Teachers and students often do not understand how distance learning is carried out. Many people think that it is enough to send a task by e-mail and also collect answers, but this is only the easiest way. The solution to this problem today is the introduction of online educational platforms.

Key words: mathematics, educational platform, distance education.

Найважливіша вимога до освітнього процесу в новій школі – «вчити і вчитися в середовищі XXI століття». Це означає, що навчальні програми, методи навчання та організація роботи школи забезпечують:

- зв'язок досліджуваного матеріалу з повсякденним життям учнів;
- розгляд не тільки навчальних, а й реальних проблем (доступ до суб'єктів, об'єктів і явищ за межами класної кімнати);
- можливість для школярів в процесі навчальної роботи вийти в реальний світ (проведення занять за межами класної кімнати);
- можливість для школярів в процесі навчальної роботи активно взаємодіяти один з одним, а також з педагогами та іншими дорослими.

Одна з основних тенденцій розвитку освіти в зв'язку з цим полягає в перегляді концепцій організації навчальної діяльності. В освітній практиці процеси формування мережевих, децентралізованих моделей сьогодні ще мало помітні, але почалося освоєння школою інтернет-технологій і соціальних сервісів готує для них ґрунт. Складаються умови для появи навчальних предметів нового покоління, які орієнтовані на досягнення учнями сучасних освітніх результатів, де органічно представлені як понятійний, так і діяльності аспект змісту освіти, а навчальна робота орієнтується на використання нових методів і організаційних форм навчальної роботи з використанням цифрових та дистанційних освітніх технологій, включаючи:

- індивідуальну і групову роботу з електронними освітніми ресурсами (В тому числі, самоконтроль і відпрацювання навичок на уроках математики);
- систематичну роботу учнів в малих групах і взаємну оцінку ними роботи один одного;
- навчання в профільних мережевих спільнотах (інтернет-навчання, мережеві проекти);

Вирішити проблеми забезпечення рівних можливостей для отримання якісної загальної освіти, вагомо доповнити і розширити традиційні форми організації загальної освіти дозволить широке використання навчання з використанням цифрових та дистанційних інформаційно-комунікативних освітніх технологій.

Дистанційне навчання – це цілеспрямований процес інтерактивної взаємодії навчальних засобів і тих, хто навчається, інваріантний до їх розташування в просторі і часі, який реалізується в специфічній дидактичній системі. Слід зазначити, що термін "дистанційна освіта" (distance education), отримав значно менше поширення в порівнянні з терміном «дистанційне навчання».

Цифрова дистанційна форма навчання через Інтернет є ефективною і зручною формою отримання нових знань і компетенцій, підвищення рівня професіоналізму, самоосвіти. Дистанційно через інтернет можуть вчитися все: учні, студенти, вчені, викладачі. Процес дистанційного навчання поєднує самостійне засвоєння матеріалу курсу математики та інших предметів, перевірку своїх знань за допомогою тестів та інших завдань в цифровому вигляді курсу математики.

Більшої ваги в Україні набуває використання технологій дистанційного цифрового навчання. Н. В. Морзе пропонує класифікацію моделей цифрового дистанційного навчання по ступені дистанційності відзначаючи, що навчання, в якому застосовуються технології і ресурси інтернету, може бути:

- 1) повністю дистанційним з використанням електронної пошти, чатів, відео зв'язку;
- 2) очно-дистанційним, коли частина занять в класі є порівнянною з кількістю занять, які проводяться вчителем дистанційно;
- 3) доповнювати очну форму окремими параметрами.

Учитель проводить заняття з учнями в очній формі, але при цьому використовуються матеріали інтернету, відео колекції освітніх сайтів та інші інтернет-ресурси. Педагогічна доктрина відкритого навчання в центрі ставить надання учням можливості вибору місця навчання (будинки, на робочому місці, в навчальному закладі); темпу навчання (з чітко заданим темпом або без чіткої структури); моментів початку і завершення навчання; середовищ і медіа (друкованих, онлайн-ових, телевізійних або відео).

Аналіз наукової літератури, педагогічної практики свідчить про важливість впровадження інноваційних комунікативних технологій в навчання школярів. Перспективним є комбіноване навчання, що поєднує в собі форми традиційного, електронного, дистанційного і мобільного навчання.

Освітня платформа – це інформаційний майданчик в мережі Інтернет, спеціально створена для взаємодії педагогів і учнів. В освітній платформі заздалегідь передбачені різні способи дистанційного взаємодії, а також максимально спрощені процедури створення і розміщення навчальних матеріалів, перевірки і оцінювання завдань, доступу до різноманітних ресурсів, необхідних для повноцінного навчального процесу. Тому використання інформаційно-комунікаційних технологій у повсякденному навчанні – найважливіше завдання кожного вчителя

Література:

1. Жалдак М. І. Педагогічний Потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики // Комп'ютерний-орієнтовані системи навчання. 2003. Вип. 7.
2. Морзе Н. В. та Глазунова О. Г. Моделі ефективного використання інформаційно-комунікативних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі // Інформаційні технології и засоби навчання. 2008. Вип. 2 (6). [Електронний ресурс]. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/ejournals/ITZN/em6/emg.html>. Дата звернення: Окт19, 2020.
3. Корольський Н. П., Крамаренко Т. Г., Семеріков С. О., Шокалюк С. В. // Інноваційні інформаційні технології навчання математики. Кривий Ріг : Книжкове видавництво Киреєвського, 2009.
4. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математики. Черкаси : Брама-Україна, 2005.
5. Кухаренко В. М., Рибалко О. В. та Сиротенко Н. Г. . Дистанційне навчання : Умови застосування. Дистанційний курс. Харків : НТУ «ХПІ»; «Торсінг», 2002.

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ХАРЬКОВЩИНОЗНАВСТВА У ФОРМІ НАВЧАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ

Рябко А. О.,

*Спеціалізована економіко-правова школа I-III ступенів з поглибленим вивченням
іноземної мови приватного вищого навчального закладу*

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,

Харків, Україна

pidzemellya@gmail.com

Abstract. The author shares their experience of conducting lessons "Kharkov region studies" in higher grades in the form of excursions. The course is completely practical and does not. It consists of excursions along the streets of. This format of classes significantly increases the educational.

Key words: Kharkiv studies, local lore, teaching methods, study tour.

Курс “Харківщинознавство” включений в навчальну програму для 9 класу середньої школи і передбачає 35 годин на рік, тобто один урок на тиждень. Досвід викладання цієї дисципліни показував, що учні часто не сприймали цей предмет серйозно і в більшості своїй не вникали глибоко в його зміст. Краєзнавству приділяється значна увага і в курсах історії України, географії та української літератури. Однак найчастіше учні сприймають ці теми як щось другорядне.

У такій ситуації ми задалися питанням, як зробити вивчення питань історії рідного краю ефективним і ненав'язливим для дітей. Курс “Харківщинознавство” методично забезпечений програмою авторства О. І. Грінченко, С. Л. Губіної, В. Б. Уткіної, О. І. Уткіної, підручником і робочим зошитом. Є чимало літератури про історію, архітектуру та видатних діячів нашого міста, серед яких хочеться відзначити книги А. Ю. Лейбфрейд і Ю. В. Полякової, К. Кеворкяна, Л. Мачуліна та ін. Багато сучасних і якісних статей можна знайти в інтернеті. Однак зацікавити історією рідного краю учня 9 класу непросто.

З іншого боку, у нас був досвід проведення екскурсій по Харкову, а також участі в екскурсіях. Більш того, з подачі Максима Розенфельда екскурсії по Харкову стали популярним видом дозвілля для дорослих. Таким чином, було прийнято рішення провести навчальний експеримент і зробити курс “Харківщинознавство” повністю екскурсійним.

Організаційно це вимагало наступних кроків:

- розташування в розкладі уроків “Харківщинознавства” останніми, тому що екскурсія звичайно триваліше, ніж урок;
- домовленості з учнями та їх батьками про те, що діти іноді будуть звільнятися пізніше звичайного;
- оформлення необхідних дозвільних документів на заходи за межами школи і проведення інструктажів з техніки безпеки.

Методично це виглядає так:

- тематично заходи умовно розбито на три групи: екскурсії вулицями міста, відвідування музеїв і виставок, відвідування виробничих підприємств. Такий поділ потрібен, перш за все, для календарного планування. Екскурсії на свіжому повітрі краще проводити в теплу пору року;

- учні отримують завдання уважно слухати екскурсію і навіть фіксувати окремі імена, назви, дати. Після діти отримують контрольні питання, на які повинні відповісти. При цьому для отримання відмінної оцінки достатньо відповісти на 75% питань. Іноді замість контрольних питань діти отримували творчі завдання;

- тематичне оцінювання окремо не проводиться. Оцінка виставляється за сукупністю робіт в темі.

В результаті застосування незвичайної методики навчання ми отримуємо дуже хороший ефект. Діти чекають таких уроків з нетерпінням. Вони дізнаються дуже багато нового про своє рідне місто. Вулиці та будинки раптом наповнюються історіями про людей, що жили в них і події, що відбувалися. Вони зможуть, прогулюючись по місту, розповідати одноліткам про те, що раніше дізналися самі. Зрештою, це дозволяє виховувати любов до своєї малої батьківщини і формувати патріотизм неполітичними методами.

Література:

3. Харьковские истории. [Электронный ресурс]. Доступ: <https://www.youtube.com/watch?v=iEB13r6VIZ8>. Дата обращения: 27 Окт., 2020.

2. Улицы и площади Харькова. [Электронный ресурс]. Доступ: <http://streets-kharkiv.info/>. Дата обращения: 23 Сент., 2020.

3. Лейбфрейд А. та Полякова Ю. Харьков. От крепости до столицы : заметки о старом городе. Харьков : Фолио, 2004.

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Хвалюк І.І.

Спеціалізована економіко-правова школа

I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземної мови

приватного вищого навчального закладу

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,

м. Харків, Україна,

innakhvalyuk@gmail.com

Abstract. In the article the question of increase of professional preparation of teachers of initial school is considered by means of introduction of project technology in educational is an educator process. The stages of work are examined at introduction of educational project. Importance of introduction of design activity is examined in work from the increase of level of professional competence of teachers of initial school. The features of such introduction at certain school and his effectiveness are determined.

Key words: project, project activity, professional – pedagogical competence, stages of work on the project, primary school teachers.

У сучасних умовах розвитку системи освіти великого значення набувають пошуки нових педагогічних технологій та впровадження їх у навчально-виховний процес. Такі напрямки розвитку освіти ставлять перед педагогами нові вимоги щодо їх професійної компетентності. Один з напрямків методичної роботи з вчителями початкової школи – це вивчення та застосування в практичній діяльності сучасних педагогічних технологій, до яких відносять і проектну технологію. Проектування, в якому беруть участь педагоги, дозволяє підвищити мотивацію працювати, розширити методичний потенціал, розвиває соціальну активність і критичне мислення, робить процес навчання цікавим і для учнів, і для педагогів.

Робота над проектом має чітке структурування і поділяється на чотири етапи: підготовчий, виконавчий, презентаційний, підсумковий. Підготовчий етап включає в себе вибір теми, постановку проблеми, розв'язання якої допоможе використати результати проєкту в професійній діяльності педагогів. На цьому етапі перевіряється, як добре педагоги, які приймають участь у проєкті, володіють необхідним теоретичним матеріалом. Якщо його бракує, то учителям пропонується дослідити тему – за допомогою книг, періодичних видань, інтернету тощо. За потребою проводяться індивідуальні чи групові консультації. Для продуктивної діяльності важливо залучати педагогів з різним рівнем професійної підготовки. Виконавчий етап характеризується тим, що учасники планують роботу, формулюють завдання, розподіляють ролі, оформлюють проєкт. На наступному етапі створюється продукт і презентація. Це може бути створення мультимедійної презентації в програмі Power Point, відео в цифровому варіанті тощо. В кінці кожного проєкту проводиться аналіз та оцінювання своєї роботи.

Вибір тематики різноманітний. В нашій академії проектна діяльність здійснювалась за такими темами:

- Соціальне партнерство початкової школи і закладів додаткової освіти (Обласна станція юних туристів, «Парадокс шоу» та інші).

Результатом стало проведення для всіх учнів початкової школи квесту «Скарб отамана Сірка».

- Вивчення основ і впровадження в практику школи підходів STEM – STREM – STREAM освіти.

Проаналізовані точки перетину даного підходу з практикою розвивального навчання.

- Дослідницька робота молодших школярів.

Стало традицією проведення Дня дослідника в початковій школі, науково – практичної конференції молодших школярів «Старт в науку»

- Організація дистанційного навчання.

Результатом стало проведення всіма вчителями кафедри початкової освіти уроків у дистанційній формі.

- Творчий проект «Здрастуй, Новий рік», в результаті якого учні 4-х класів на сцені академії виступили з новорічною казкою.

- Творчий проект «День народження НУА».

Підготовлений вітальний ролик, в якому використані відео – привітання учнів, їх батьків, підготовлені малюнки і вироби, присвячені Дню народження академії.

Проектна діяльність безумовно вважається ефективною формою підвищення професійної компетентності педагога та збагачує не тільки тих, хто вчиться, але і тих, хто навчає. «Дослідницька діяльність формує компетентність не тільки учнів, але і викладача. Він повинен сам володіти тими вміннями, яким навчаються його учні, повинен уміти організувати ті ситуації, в яких ці вміння могли б напрацьовуватися. Проекти як співтворчість дозволяють сформувати комфортні взаємостосунки в колективі, взаємостосунки між вчителем і учнями, розкрити різноманітні здібності їх учасників і дають можливість бути успішними і в житті, і в професійній діяльності» [4].

Література:

1. Коляда О. Ф та Онопрієнко О.В. Проектний день у початковій школі // Початкова школа. 2006. №5.
2. Полат Е., Петрова И., Бухаркина М. и Моисеева М. Что такое проект? // Відкритий урок. 2004. № 5–6.
3. Проектна діяльність у школі. Київ : Шкільний світ, 2007.
4. Ржанова И. Е. Урок-проект // Педагогическая техника. 2004. № 1.

ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Чибісова Н. Г.,

*Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
м. Харків, Україна, chibisova@ukr.net*

Abstract. The abstracts consider the formation and development of continuing education on the basis of educational and scientific educational complex Kharkiv Humanities University "People's Ukrainian Academy". Namely, attention is paid to the development of educational work in modern conditions, based on a comprehensive program "Education in continuing education". During the thirty years of the Academy's existence, educational work was placed at the center of the educational complex. The development of the theoretical foundations of the Program required the creation of an appropriate cultural and educational environment that would allow to implement the goals in practice. , which would develop the abilities and talents of each individual. Education began to be approached as a process of managing the development of personality through the creation of a cultural and educational environment filled with various forms, methods that would develop the abilities and talents of each individual.

Key words: education, continuing education, upbringing, educational work.

В сучасних умовах відбувається реформування освіти. Перетворення торкнулися її структури та змісту. Традиційна освіта поступово поступається місцем новій освіті – безперервній. Концепція безперервної освіти в її сучасному тлумаченні була висунута в 1965 році на форумі ЮНЕСКО: в центр всієї освітянської галузі ставилося людина, якій необхідно створити умови для всебічного розвитку її здібностей протягом усього життя. Виходячи з даної концепції, традиційний поділ життя індивіда на певні етапи: навчання, праця, професійна діяльність – йшло в минуле, на зміну їм висувалася безперервна освіта, яке трактувалося к процес протягом усього життя.

У числі перших в Україні нову модель безперервної освіти почали реалізовувати в Харківському гуманітарному університеті «Народна українська академія»(ХГУ «НУА»). У травні 1991 року був створений освітній комплекс, який включав дитячу школу раннього розвитку, загальноосвітню економіко-правову школу та гуманітарний університет з аспірантурою, докторантури та інститутом додаткової освіти. Створення єдиного освітнього комплексу з відпрацювання моделі безперервної освіти зумовило і пошук фундаментальних підходів, які б дозволили навчальному закладу здійснювати на практиці свою місію, коротко сформульовану в девізі: «Освіта. Інтелігентність. Культура». Була розроблена Концепція розвитку комплексу до 2035 року, а також Комплексна програма виховання в умовах функціонування системи безперервної освіти, метою якої стала підготовка професійно і культурно розвиненої особистості, з світоглядним потенціалом, здібностями до професійного, інтелектуальної та соціальної творчості, яка володіє стійкими вміннями та навичками виконання професійних обов'язків. Програмою були закладені основні принципи, форми і методи виховної роботи.

Розробка теоретичних основ Програми зажадала створення відповідного культурно-освітнього середовища, яке б дозволило реалізувати поставлені цілі.

Протягом тридцяти років існування Академії саме виховна робота була поставлена в центр діяльності освітнього комплексу. До виховання почали підходити як до процесу управління розвитком особистості через створення культурно-освітнього середовища, наповненого різноманітними формами, методами, які б дозволили розвивати здібності і талант кожного індивіда. Виховна робота в академії здійснюється на всіх освітніх ступенях (Дитяча школа раннього розвитку – Спеціалізована економіко-правова школа – Гуманітарний університет ; крім того, в академії з 2009 року з'явилися нові учні – слухачі груп «50+» та «70+»). Виховна робота охоплює як навчальний, так і поза навчальний процеси, пронизує усі сфери життєдіяльності освітнього комплексу. В її основу покладена система цінностей, яка уявляє собою гармонійну єдність загальнолюдських цінностей, до яких було віднесено: цінності життя (здоров'я, здоровий спосіб життя, екологічні цінності), свободи (цінності, що сприяють демократичному розвитку особистості – громадянськість, толерантність, терпимість та ін.), культури (моральні цінності, такі, як сім'я, дружба, любов, схиляння перед Вчителем, почуття відповідальності та естетичні – розвинений художньо-естетичний смак тощо). Саме на базі даних цінностей і формувалося культурно-освітнє середовище Академії, яке стало розглядатися як умова і як дієвий чинник формування особистості учня.

Створення унікального культурно-освітнього середовища може бути віднесено до однієї з найважливіших особливостей виховної роботи НУА в умовах становлення безперервної освіти. Культурно-освітнє середовище академії – це складне, системне явище, якому притаманні різноманітні зв'язки та взаємодії, і перш за все – взаємодія учня з вчителем, викладачем. В освітньому процесі суб'єкт-об'єктне відношення було замінено на суб'єкт-суб'єктну взаємодію, в якій за кожним учасником навчально-виховного процесу визнавалося право і здатність на власне рішення. Це сприяло прояву активності, ініціативи, творчості з боку учнів, так і викладачів, які перетворилися в кураторів, наставників, помічників студентів та школярів. Кафедри в НУА – інтегровані, вони об'єднують і викладачів ВНЗ і вчителів школи. Тому функціональні обов'язки класного керівника в школі, куратора, тьютора у ВНЗ можуть виконувати члени одного кафедрального колективу.

Таким чином, організація виховної роботи в рамках освітнього комплексу дозволяє залучити до вирішення загальних завдань, з одного боку, широке коло викладачів і співробітників академії, які працюють на інтегрованих кафедрах, а, з іншого боку, залучити до спільної діяльності більшу кількість учнів та студентів. Освітній комплекс НУА протягом тридцяти років рухається в напрямку розвитку безперервної освіти. Вивчення і узагальнення досвіду його роботи, в тому числі, і його виховної діяльності, безумовно, внесе значний вклад в розвиток сучасної освіти України.

Література:

1. Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем (первый опыт становления и развития в Украине). Харьков : Изд-во НУА, 2011.

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ

Турченко Є.В., Євсєєва Є. Ю.

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 25

Харківської міської ради Харківської області

Email: evgesha197625@gmail.com, yevseyevalizayu@gmail.com

The report discusses the ways of forming a positive self-perception, leadership worldview and responsibility in schoolchildren.

Мета: знайти шляхи формування в учнів позитивного самосприйняття, лідерського світогляду та відповідальності, вмінь визначення рівня прояву власних лідерських якостей.

Розвиток соціальної активності, цілеспрямованості, вольових якостей необхідно починати вже з дошкільного віку, особливу увагу, приділяючи вихованню впевненості дитини у власних силах.

У психолого-педагогічній літературі обговорюється питання про шляхи розвитку лідерського потенціалу особистості на різних вікових етапах. Існує дві точки зору. Перша припускає, що лідером потрібно народитися, що навчання і виховання не грають ніякої ролі. Друга точка зору полягає в тому, що і на вроджені здібності впливають умови життя і характер виховання. Якими б природними задатками не володіла від народження та чи інша людина, сформувати їх на основі певних здібностей можна лише в діяльності. Тому, щоб сформувати у дитини нову рису особистості, по-перше, необхідно створити ситуацію, в якій дитина пережила би відповідний психічний стан, а потім цей стан закріпити, зробити стійкою рисою особистості дитини.

Поштовхом до розвитку лідерських якостей можуть стати спортивні або інтелектуальні (командні або індивідуальні) ігри-змагання, що вимагають спритності, точності, швидкості рухів або точності і швидкості запам'ятовування і відтворення інформації.

Починати слід з елементарних ігор, основною метою батьків і педагогів має стати розвиток у дитини відчуття віри у власні сили: «Я сам», «У мене виходить!», «Я можу!». Дорослі повинні помічати найменші успішні дії дитини і щиро схвалювати їх.

Роль успіху в розвитку особистості величезна. Психологи вважають, що переживання успіху приходить тоді, коли зумієш подолати себе, своє невміння, незнання, недосвідченість.

Секрет виховання лідерських якостей полягає в успішності дітей, їх відчутті свого росту і руху вперед. Педагоги і батьки повинні знаходити будь-яку можливість похвалити дитину, підтримати її – це перша умова забезпечення успіху. Дітям подобається бути в ролі переможця. Але, зіткнувшись з труднощами і невдачами, вони можуть відчувати негативні емоції розчарування і страху, тому з дітьми необхідно провести бесіду на тему «Сьогодні

переможений, завтра переможець» і підвести до висновку: «Неможливо перемогти, не ризикуючи програти. Негативний результат теж результат».

Однією з основних передумов формування «конструктивної» лідерської поведінки є створення умов для розвитку ініціативи та лідерських здібностей підлітків шляхом їх участі в організації життєдіяльності колективу. Дитяче самоврядування в даному випадку виступає в якості провідного педагогічного засобу, а органи дитячого самоврядування на рівні дитячого колективу – формою спеціально створеного для реалізації педагогічного змісту простору.

Самоврядування – це спосіб життєдіяльності колективу, що забезпечує активну участь у вирішенні важливих питань життєдіяльності кожного члена колективу.

Педагоги намагаються підібрати такі форми і засоби виховання, щоб максимально залучити підлітків в різноманітні види діяльності, які сприяють розвитку особистісного, лідерського, творчого, інтелектуального потенціалу підлітків, а також допомагають педагогам побачити і проявити свої приховані таланти, тим самим підвищується їх майстерність.

Рекомендації педагогу:

- Задайтесь метою розвитку лідерських якостей у підлітків як одного з компонентів всебічного розвитку;
- Намагайтесь стати наставником і радником, а не наглядцем.
- Проводьте прості ігрові тренінги, починаючи від розвитку комунікативних навичок.
- Дайте можливість дізнатися учням їх лідерський потенціал, проведіть тести і методики на виявлення рівня лідерських якостей, дайте можливість ознайомитися з результатами. Роз'ясніть, що таке лідерство і для чого потрібно його розвивати в собі.
- Прагніть, щоб у групі з'явилися спільні цілі в навчанні та творчості. Намагайтесь зламати стереотип «перевершити один одного».
- Не забувайте, що в якості керівника повинен побувати кожен, тому підлітки повинні чергуватися в якості керівника того чи іншого доручення, виконання колективних справ, якими не слід нехтувати.

Отже, для успішної реалізації людини в групі, особливо підлітка, необхідно розвивати лідерські якості та навички спілкування. Для суспільства важлива наявність цілеспрямованих і комунікативних людей. Для педагога важливий розвиток вихованця як особистості, допомога в самореалізації підлітка, розвиток бажання розширювати свої знання про світ, тобто вчитися. Представлені прийоми та методи формування особистості як лідера допоможуть вам реалізувати потенційні можливості підлітків.

Література:

1. Гуцало Е. Від теорії – до практики : навч.-метод. посібник. Кіровоград : Авангард, 2012.
2. Ягоднікова В.В. Виховання лідерів // Виховна робота в школі. 2009. № 10, жовтень. С. 2-36.
3. Романовський О. Педагогіка лідерства: нова система координат // Новий колегіум. 2000. №2. С.24-27.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ТА В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

Шевченко С.Ю.

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 25

Харківської міської ради Харківської області

Email: shevsv25@ukr.net

The report discusses ways of self-realization of the teacher and schoolchildren in various creative activities.

Провідна наукова ідея: формування життєвих компетентностей школярів, особистості, здатної до самореалізації та самовдосконалення, шляхом особистісно орієнтованої освіти.

Актуальність досвіду: самореалізація особистості вчителя та учня в різних видах творчої діяльності; розвиток і задоволення моральних, інтелектуальних, естетичних потреб і інтересів у процесі активної творчої діяльності; сприяння розвитку різноманітних форм дозвілєвої діяльності; виховання національної свідомості та громадянськості шляхом використання різноманітних фольклорних жанрів, народних свят, традицій, обрядів тощо; сприяння розкриттю і розвитку творчих сил кожного учня через естетизацію середовища.

Кожна дитина, починаючи від самого народження, хоче гратися, тобто жити творчо. Чому ж з роками творчість поступово зникає з нашого життя, чому творче зерно зберігається і розвивається не в кожному? Часто перед учителями постає питання: "Як навчити дитину творити? Як розвинути те творче зернятко, що закладене природою в кожному, і стимулювати розвиток у дитини здібностей, які сприяють успішній творчій діяльності?"

Поняття „компетентність" є зараз одним з найуживаніших у середовищі педагогічних працівників. У теоретичних обговореннях поруч співіснують і компетенція, і компетентність, і групи компетентностей [1, 2]. Якщо звернутися до витоків поняття "компетентність" як педагогічного явища, можна зазначити, що у вітчизняній педагогічній літературі уживаються і поняття "компетенція" і поняття "компетентність". Тлумачний словник подає вельми схожі загальні трактування цих понять.

Серед провідних груп компетентностей виділяють і творчу компетентність школярів, яка проявляється у готовності та потребі у творчості, вмінні побачити і сформулювати проблему, вмінні знаходити нові рішення, діяти в нестандартних ситуаціях, активізації творчих здібностей, реалізації творчого потенціалу учнів[1, 2]. На основі «Рекомендацій по розвитку творчих здібностей» Лінди Періго Мур, англійського спеціаліста по вивченню інтелекту, характеристики поведінки та обдарованості, мною розроблені рекомендації для дітей та їх батьків, які прагнуть розвиватись творчо.

Рекомендації з розвитку творчих здібностей:

- Рахуйте усно
- Намагайтеся володіти двома руками

- Спробуйте закінчити розповідь, історію самі.
- Складайте серветки у незвичайні форми
- Грайте в гру «Що ми робимо не скажемо, що ми робимо покажемо»
- Дайте назву своїй роботі, зробіть свій заголовок до відомої картини
- Частіше працюйте з словником Вирішуйте кругові приклади
- За малюнками складіть розповідь
- Придумайте 10 способів використання зламаної речі (тріснута чашка)
- Будьте сміливими улюбій справі
- Не бійтесь експериментувати
- Складайте ребуси, анаграми, тощо
- Робіть вправи на увагу
- Придумайте рекламу
- Робіть вправи на окомір

Опишіть домашню тварину, придумайте експеримент з дієсловами, прикметниками

- Дайте ім'я героям, яке їм більше підходить
- Гра на склад «бу-» (бутон, буфет, буси, бур'ян, буря, будинок, бублік,..)
- Складайте план д і й
- Гра «Впізнай автора»
- Гра «На що би ти потратив гроші»
- Гра «Про що ти мрієш»
- Гра «Що би ти хотів зробити, як станеш дорослим»
- Розгадуйте кросворди, ребуси, анаграми, головоломки
- Опишіть путь до школи, на роботу ...
- Співайте в унісон
- Придумайте різні способи використання знайомого предмета
- Придумайте нові правила гри
- Спробуйте написати текст, в якому кожне слово починається з послідувочої букви алфавіту (Арлекіно Був Веселий...)
- Складайте речення, кросворди, анаграми з словарними словами
- Намалюйте план своєї кімнати, складіть інструкцію по техніці безпеки

Література:

1. Нормативна база: Закон України «Про освіту» Розділ I. Загальні положення Стаття 1. Основні терміни та їх визначення 15) *компетентність*
<https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Нормативна база: Концепція «Нова українська школа», 1 // Ключові компетентності для життя. <https://mon.gov.ua/storage>

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРЕДМЕТУ «ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ»

Дакалова Г.О.

Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №164

Харківської міської ради Харківської області,

E-mail: danna19822891@gmail.com

The work stipulates ways of revealing the versatile talents of schoolchildren, elementary school.

Сучасне суспільство відчуває потребу в креативних особистостях, які нестандартно мислять, виявляють творчу ініціативу, чутливість до проблем, знаходять оригінальні способи їх вирішення. Вони володіють більш високим рівнем адаптації й соціалізації та в більшій мірі відповідають вимогам ХХІ сторіччя, що постійно змінюється та оновлюється. Талант і творча обдарованість стають запорукою економічного процвітання й засобом національного престижу [1].

У Законі України «Про освіту», концепції «Нова українська школа» зазначено, що метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання й соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії із природою, має прагнення до самовдосконалення й навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності, а також наголошено, що кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями [2].

Поняття «творчі здібності» у психології трактується як «синтез властивостей і особливостей особистості, що характеризують ступінь її відповідності вимогам певного виду творчої діяльності й обумовлюють рівень її результативності», а творчу особистість Ю. Бабанський розуміє як таку, яка виявляє внутрішню неповторність, індивідуальність, унікальність, талант, добропорядність, непересічність. На думку вченого, для такого типу особистості характерна стійка, високого рівня спрямованість до творчості, мотиваційно-творча активність, що виявляється в органічній єдності з високим рівнем творчих здібностей, що дозволяють їй досягти прогресивних, соціально й особисто значимих результатів у певних видах діяльності [2].

Серед **особистісних рис**, що сприяють **творчості особистості**, виділяють такі: упевненість у своїх силах, оптимізм; висока самооцінка; самостійність; здатність правильно формулювати проблему; здатність до критичного аналізу; схильність до ризику; відсутність конформності, боязні здаватися дивним; толерантність, терпимість до ідей інших людей; образність мислення; концентрація уваги [2].

Чи можна сказати, що здібності природні? Чи вони піддаються впливу середовища? Один із творців системи вимірювання творчих здібностей –

П.Торренс – говорив з цього приводу, спадковий потенціал не є найважливішим показником майбутньої творчої продуктивності. Перетворення творчих імпульсів дитини у сформовану здатність робити великі і маленькі відкриття здебільшого залежить від впливу батьків, учителів та інших дорослих. Родина і школа можуть розвивати творчий потенціал дитини.

Ключова роль в освітньому процесі належить учителю як наставнику та порадику, діяльність якого повинна бути спрямована на створення в освітньому процесі сприятливих педагогічних умов для розвитку творчого потенціалу учнів. Творче середовище в сучасному освітньому просторі створюється завдяки умінню педагога креативно мислити, приймати нестандартні рішення, опрацьовувати і творчо впроваджувати кращі педагогічні практики. Якщо дитину підтримувати, заохочувати, стимулювати, надихати, то можна досягти появи бажання експериментувати, створювати, пізнавати нове.

Завдання, підібрані для роботи з предмету «Дизайн і технології», мають бути цікавими, доступними та посильними для певної вікової категорії школярів.

Учителю необхідно мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати, виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, поважати вибір іншої дитини, вірити у власні можливості, намагатися експериментувати.

Однією з головних умов ефективності розвитку творчих здібностей є створення творчої атмосфери в класі, тобто такої атмосфери, що позитивно впливає на появу нових, оригінальних ідей!

Отже, розвиток творчої особистості учня в сучасному освітньому просторі закладу загальної середньої освіти є актуальним питанням сьогодення. Аналіз досліджень учених – психологів та педагогів – щодо питань формування творчої особистості учня показав, що в умовах реформування освітнього процесу забезпечити оптимальну творчу самореалізацію й самоствердження особистості учня можливо у співтворчості і співробітництві наставника й вихованця на основі педагогіки партнерства [2].

«У будь-якої людини можуть розквітнути сотні несподіваних талантів і здібностей, якщо їй надати для цього можливість». Д. Лессін.

Література:

1. Позняк Тетяна. Розвиток творчих здібностей дитини.
2. Коптіла Ю.М. Розвиток творчої особистості учня в сучасному освітньому просторі закладу загальної середньої освіти. Режим доступу:
https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5810

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ЗАСІБ ЯКІСНОГО НАВЧАННЯ ТА ЕМОЦІЙНОГО КОМФОРТУ УЧНІВ

*Топоркова І. В.,
комунальний заклад «Харківська спеціалізована школа
I-III ступенів № 93 Харківської міської ради Харківської області
імені В.В. Бондаренка», м. Харків, Україна
toporkova.innochka@gmail.com*

Abstract. The article deals with the introduction of project technologies at primary school. The article dwells on the essence of project technologies, special features of this kind of activity at primary school and the role of the teacher.

Key words: project, design technology, elementary school, quality teaching, emotional comfort

В Державному стандарті початкової освіти зазначено, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [1]. Шлях до вирішення цих завдань вказує Концепція Нової української школи, де сказано: «У процесі навчання будуть використовуватися методи, які вчать робити самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня» [2, с. 22].

Тому, в сучасних умовах доцільним є використання новітніх технологій навчання, які сприятимуть реалізації мети початкової освіти. Серед таких технологій вирізняється проектна технологія, оскільки вона створює відповідні умови творчого розвитку і самореалізації учнів, дає змогу сформувати в учнів основні компетентності, визначені Державним стандартом початкової освіти.

Використанню проектної технології в освітньому процесі та розкриттю її сутності присвячено чимало наукових досліджень. Проте застосування проектної технології у початковій школі та підготовка вчителів до такої діяльності не були предметом спеціальних наукових пошуків.

Впровадження та застосування проектної технології – знаходить все більше поширення у системі освіти різних країн світу, так, як вона сприяє становленню нового мислення, отриманню досвіду творчої праці, виявленню та використанню в освітньому процесі активної частини учнів, що мають нахили до організаторської праці та лідерства.

Причини активного використання проектної технології, як вважають дослідники, криються не тільки у сфері педагогіки, але й у соціальній сфері, а саме: актуальність розвитку в учнів комунікативних навичок, умінь працювати в різноманітних групах, виконувати соціальні ролі, долати конфліктні ситуації; необхідність широких людських контактів, точками зору на одну проблему; значущість для діяльності умінь користуватися дослідницькими методами:

збирати необхідну інформацію, аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки.

Щодо початкової школи, то слід зазначити, що проектний підхід можна застосувати в процесі вивчення будь-якого предмету. Він дозволяє наблизити навчальний процес до життя, до потреб дітей, навчальний матеріал – адаптувати до реальних життєвих ситуацій, а головне – робить навчання молодших школярів цікавим і змістовним, а процес набуття знань простим і доступним.

Залучення молодших школярів до проектної роботи сприяє підвищенню успішності шляхом поглиблення, розширення, доповнення, узагальнення, закріплення й повторення навчального матеріалу; стимулює самостійну діяльність; активізує творчу діяльність; вдосконалює вміння вибирати необхідну інформацію з різноманітних джерел; забезпечує обмін досвідом; формує вміння розділяти відповідальність; має реальний кінцевий результат; передбачає практичну значущість результатів роботи. Залучення учнів до проектної роботи має позитивний вплив на їхній психоемоційний стан за допомогою зміни методів і прийомів діяльності, супроводжується відчуттям задоволення від результату своєї роботи. Так, слід зазначити, що в процесі використання проектної технології у початковій школі доцільно враховувати як вікові так і психологічні особливості учнів.

Всі етапи проектної діяльності повинні ретельно контролюватися вчителями, оскільки теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще мало. Проекти для початкової школи у більшості випадків мають бути короткотривалі.

Отже, проектна технологія нині є актуальною для використання у початковій школі. Вона характеризується відтворюваністю, тобто може ефективно застосовуватися на різних етапах навчально-виховного процесу, забезпечує емоційний комфорт учнів, створює можливість зацікавленості в знаннях та подальшого успішного навчання.

Література:

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
2. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Мартинець Л.А. Проектна діяльність у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу // Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 3 (34). С. 10–13.

ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З АЛГОРИТМІЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ В УМОВАХ ЗНАЧНОЇ РІЗНИЦІ В ПІДГОТОВЦІ І НАВИКАХ СЛУХАЦЬКОЇ АУДИТОРІЇ

Калмиков О.С., Цупікова І.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна.

Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 25

Харківської міської ради Харківської області

Email: oleksandr.kalmykov@nure.ua, irina567190@gmail.com

The report discusses the role of self-preparation as an important component of the training course. Based on the analysis of the self-fulfillment of tasks by several groups, a methodology for organizing independent training for students is proposed.

У сучасних умовах навчання перед викладачем ставиться безліч завдань. Серед основних виділяються ведення нормативної документації та безпосереднє ведення занять. Причому, проведення занять передбачає постійне корегування швидкості і повноти викладення матеріалу в залежності від здатності аудиторії до його сприйняття. Зміна темпу формування завдань є досить часто застосованою практикою, якщо виявляється, що більшість учнів взагалі не зрозуміли тему минулого заняття. Адже подальший виклад матеріалу, в разі його послідовної структури, при несприйнятті його основ не має сенсу. Використання такого методу, звичайно, дає можливість учням, які слабо встигають розібратися в матеріалі, але сильно ускладнює роботу та перенавантажує викладача, в зв'язку з переглядом цілої серії запланованих занять і внесенням змін в документацію.

Мета роботи – розробка методики проведення практичних занять з алгоритмічного програмування, що носять диференційований характер, з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

Відомо, що одним з ключових факторів, що впливають на якість навчання, є періодичне чергування занять за участю викладача з самостійною роботою. Самостійна робота може здійснюватися індивідуально або групами, online або на заняттях в залежності від мети, обсягу, конкретної тематики, рівня складності. Самостійна форма навчання не просто обов'язкова, а й необхідна умова для отримання знань з дисципліни та розвитку компетенцій, необхідних у майбутній професійній діяльності [1]. На викладача покладається відповідальність за якісну підготовку завдань для самостійної підготовки. Не менш важливим фактором є розвиток мотивації до самостійної роботи.

У разі, якщо мова йде про предмети, в складі яких присутні елементи алгоритмічного програмування слід обов'язково враховувати умови розвитку цифрових технологій і глобальної інформатизації суспільства. За даними цілого ряду широкомасштабних досліджень [2], перший досвід взаємодії з технологіями переважна більшість дітей набувають ще в перші три місяці життя, при цьому до двох років близько 90 % дітей мають регулярний доступ до гаджетів, включаючи, насамперед, мобільні телефони та планшети. Багато учнів початкової школи в даний момент вже володіють навичками роботи з різними програмними продуктами, такі як текстові та графічні редактори.

Досвід використання ІТ технологій, накопичений учнями вже до 7-8 класу формує стійку ілюзію компетентності в роботі з комп'ютером. Адже практично кожен вже може не тільки відправити електронного листа, завантажити малюнок, розробити на безкоштовних платформах свій сайт, але і завдяки великій кількості соціальних мереж створити свій власний віртуальний світ. Даний факт вкрай негативно позначається на мотивації до виконання самостійних робіт з програмування, тому що для більшості цей процес починає здаватися вкрай нудним. Іншим демотивуючим фактором є надумана складність даного напрямку навчання. Як наслідок, велика кількість випускників шкіл виявляються не готові до самостійної навчальної діяльності, з огляду на їхню слабку професійну обізнаність [3].

На підставі аналізу виконання завдань щодо практичного програмування груп з значними відмінностями в підготовці були сформовані вимоги до завдань та методичних рекомендацій щодо їх виконання.

1. Використання візуально орієнтованих мов програмування.
2. Інтеграція фрагментів коду програми в блок схему алгоритму.
3. Обов'язкове супровід завдання готовим варіантом вирішення.

- наявність готового варіанту рішення уможливорює залучення до роботи як слабо мотивованої і непідготовленою аудиторії, так і тих, хто може виконати завдання самостійно. Добре підготовлені учні вже на етапі переписування починають формувати варіанти модернізації. Ті ж, які були залучені до роботи уявною простотою виконання стикаються з помилками синтаксису програмного коду, виправляючи які також отримують вміння і навички.

4. Оформлення завдання для успішних учнів у вигляді пропозиції щодо модернізації вже готового рішення, причому охоплення внесених змін в початковий проект лежить в інтервалі 20-30 відсотків.

5. Обов'язкове використання міжпредметних зв'язків.

6. Розбиття аудиторії на підгрупи, які складаються з тих, хто створює програмне рішення та тих, хто його використовує. В межах однієї групи таким чином формується колективний проект, який має здатність до вирішення глобальних та досить складних завдань.

Висновки. Запропонована методика дозволяє рівномірно розподілити навантаження між викладачем і учнями. У разі приділення достатньої уваги аналізу проблеми або ситуації, що потребує вирішення, відбувається правильна розстановка пріоритетів в навчанні. Формування ставлення до програмування як способу винаходу інструменту для вирішення певної проблеми або завдання значно підвищує мотивація до навчання.

Література:

1. Савчин М. М. Самостійна робота учнів – основа самостійності, самонавчання, самоконтролю, важливий чинник формування компетентності "вміння вчитися" // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. № 5. С. 328-338. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_5_41.
2. Blumberg F.C., Brooks P.J. (eds.) Cognitive development in digital contexts. Academic Press, 2017. 370 p
3. Малихін О. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьева, Г. І. Матукова. К. : КНТ, 2014. 260 с.

Алфавітний покажчик

Стор.

А

Александров Георгій Михайлович	37
Астахова Катерина Вікторівна	10
Ашурова Ірина Юріївна	37

Б

Берест Тетяна Миколаївна	20
Белоусова Олена Василівна	50
Бисова Світлана Миколаївна,	37
Бойко Людмила Олександрівна	30
Бондар Тетяна Іванівна	12
Бублікова Вікторія Вікторівна	15

В

Ванда Валентин Володимирович	32
------------------------------	----

Г

Гаєвська Людмила Олександрівна	32
Голтвеницька Маргарита Володимирівна	25

Д

Дакалова Ганна Олександрівна	71
------------------------------	----

Є

Євлакова Ірина Анатоліївна	30
Євсєєва Єлизавета Юріївна	67

З

Зобова Галина Миколаївна	40
--------------------------	----

І

Іванова Ольга Анатоліївна	46
---------------------------	----

К

Калмиков Олександр Сергійович	76
Король Олена Русланівна	73
Купрікова Галина Віталіївна	20
Кучеренко Євгенія Сергіївна	37

М	
Макаренко Валентина Миколаївна	27
Н	
Ніколаєва Світлана Вікторівна	55
П	
Пономаренко Ганна Олексіївна	27
Пятайкіна Марія Ігорівна	18
Р	
Радченко Інна Володимирівна	58
Рябко Андрій Олексійович	43
Рябов Олег В'ячеславович	37
С	
Сорочинський Михайло Вікторович	32
Стрілкова Тетяна Олександрівна	18
Т	
Тележкіна Олеся Олександрівна	25
Топоркова Інна Володимирівна	74
Туманцова Оксана Олексіївна	22
Турченко Євгенія Володимирівна	67
Х	
Хвалюк Інна Іванівна	63
Хільковська Ася Олександрівна	48
Ц	
Цупікова Ірина Вікторівна	76
Ч	
Чибісова Наталія Григорівна	65
Ш	
Шевченко Світлана Юріївна	69
Щ	
Щербак Олена Володимирівна	37

Наукове видання

**ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ –
ВІД ПОЧАТКОВОЇ ДО ВИЩОЇ»**

**МАТЕРІАЛИ
РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

22 – 23 січня 2021 року, м. Харків

(за авторською редакцією)

Відповідальний за випуск Т. Стрілкова

Комп'ютерна верстка В. Тарасенко

Підп. до друку 27.01.2021. Формат 60x90/8. Папір офсет. Гарнітура Таймс. Друк. ризограф.
Ум. друк. арк. 5,3. Обл.-вид. арк. 4,7. Тираж 100 прим. Зам. № 363.

Харківський національний університет радіоелектроніки (ХНУРЕ)
Просп. Науки, 14, Харків, 61166.

Оригінал-макет підготовлено і збірник надруковано у ПФ „Колегіум”, тел. (057) 703-53-74.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої діяльності до Державного реєстру видавців.
Сер. ДК №1722 від 23.03.2004.